

RAPORTY **i ANALIZY** 1/2023

**Wsparcie polityczne, gospodarcze,
wojskowe i humanitarne Ukrainy
ze strony wybranych państw Europy
Zachodniej**

1. Wielka Brytania
2. Francja
3. Hiszpania
4. Niemcy

Przygotował Dział Dokumentacji i Analiz Reduty Dobrego Imienia

(Stan z dn. 21 grudnia 2022 r.)

Wsparcie polityczne, gospodarcze, wojskowe i humanitarne Ukrainy ze strony wybranych państw Europy Zachodniej

1. Wielka Brytania
2. Francja
3. Hiszpania
4. Niemcy

Przygotował Dział Dokumentacji i Analiz Reduty Dobrego Imienia.

(Stan z dn. 21 grudnia 2022 r.)

Wstęp

W naszej analizie przedstawiamy zakres pomocy udzielonej Ukrainie przez Wielką Brytanię, Francję, Hiszpanię i Niemcy. Omawiamy polityczny, wojskowy, gospodarczy i humanitarny wymiar tej pomocy. W wypadku Niemiec koncentrujemy się na aspekcie politycznym, analizując dwa programowe teksty kanclerza Olafa Scholza, w których nakreślony został stosunek władz niemieckich do wojny na Ukrainie. Konfrontujemy również zapowiedzianą przez kanclerza Niemiec wolę odgrywania wiodącej roli w architekturze europejskiego bezpieczeństwa z realnymi możliwościami Bundeswehry.

1. Wielka Brytania

Według Instytutu Światowej Gospodarki w Kilonii (*Kiel Institut für Weltwirtschaft*, IfW Kiel) Wielka Brytania w okresie od 24.01.2022 do 20.11.2022 zobowiązała się do przekazania Ukrainie **pomocy wojskowej** o wartości 4,12 mld euro, **pomoc finansowej** w wysokości 2,55 mld euro oraz **pomocy humanitarnej** w wysokości 0,4 mld euro¹. Jak łatwo policzyć, łączna pomoc wyniosła **ponad 7 mld euro**.

¹ https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx

Z punktu widzenia **kwot bezwzględnych, pomoc wojskowa lokowała Wielką Brytanię na drugiej pozycji** w rankingu dostarczcycieli takiej pomocy Ukrainie. W przypadku **pomocy finansowej, Wielka Brytania także znajdowała się na drugiej pozycji**. W przypadku **pomocy humanitarnej, Wielka Brytania znajdowała się na czwartej pozycji**. Łączna pomoc Ukrainie powodowała, że **Wielka Brytania była drugim państwem po Stanach Zjednoczonej pod względem udzielonej pomocy**². Wielkiej Brytanii nie wyprzedzało też żadne państwo, nawet jeśli uwzględniono się krajowe zobowiązania poszczególnych państw Unii Europejskiej w ramach unijnych instrumentów wsparcia Ukrainy. Natomiast Wielka Brytania była trzecim podmiotem pod względem dostarczonej Ukrainie pomocy (po USA i UE), jeśli uwzględniono się łączne zobowiązania unijne przyjęte w ramach Unii Europejskiej.

W ujęciu względnym w oparciu o wskaźnik stosunku wielkości udzielonej pomocy do rocznego PKB, Wielka Brytania lokowała się **na ósmej pozycji ze wskaźnikiem 0,15% w zakresie pomocy wojskowej, na czwartej pozycji ze wskaźnikiem 0,1% w zakresie pomocy finansowej oraz na osiemnastej pozycji ze wskaźnikiem 0,01% w przypadku pomocy humanitarnej**. Pod względem łącznej pomocy udzielonej Ukrainie Wielka Brytania – ze wskaźnikiem na poziomie niecałego 0,3% PKB – lokowała się w II połowie pierwszej dziesiątki spośród 40 państw. W tym kontekście, należy zwrócić uwagę, że pod względem łącznej pomocy liderami były państwa bałtyckie i Polska, których pomoc, wliczając krajowe zobowiązania w ramach instrumentów unijnych, wynosiła między 0,7% a 1,3% ich rocznego PKB³. Warto przypomnieć, że spośród 40 państw dostarczających pomoc Ukrainie, PKB Wielkiej Brytanii było czwartym największym po USA, Chinach (których pomoc była ograniczona), Japonii oraz Niemczech.

1.1. Wsparcie polityczne i finansowe

Wsparcie polityczne i finansowe udzielane Ukrainie przez Wielką Brytanię należy podzielić na dwa okresy. Pierwszy obejmuje okres od listopada 2021 r. do 24 lutego 2022 r. Drugi zaś rozpoczyna się od pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 r.

² <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>

³ <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>

1.1.1. Działania przed 24 lutego 2022 roku

Wielka Brytania była wśród państw, które jako pierwsze podjęły działania na rzecz wspierania niezależności Ukrainy przed zbliżającą się pełnoskalową inwazją Rosji na to państwo. Według informacji ujawnionych przez brytyjski serwis BBC, współpracujące ze sobą służby wywiadowcze Wielkiej Brytanii i USA już latem 2021 r. dostrzegły przygotowania Rosji do ponownej inwazji na Ukrainę⁴. Na początku listopada 2021 r. miało miejsce fiasko rozmów przedstawicieli USA ze stroną rosyjską, których celem było zniechęcenie Rosjan do kontynuowania przygotowań do inwazji. W odpowiedzi na to od połowy listopada Wielka Brytania oraz Stany Zjednoczone podjęły działania służące ujawnianiu informacji o rosyjskich przygotowaniach oraz zapewnieniu Ukrainie wsparcia. Warto zaznaczyć, że Wielka Brytania na tym polu była zaangażowana od dawna, bo w ramach działań realizowanych po rosyjskiej inwazji z 2014 r. do końca 2021 r. Wielka Brytania przeszkoliła 22 tys. ukraińskich żołnierzy oraz przekazała sprzęt wojskowy o charakterze nieśmiercionośnym o wartości 2,2 miliona funtów⁵.

Już 16 listopada 2021 r. doszło do spotkania w Kijowie ministra obrony Wielkiej Brytanii, Bena Wallace'a, ze swoim ukraińskim odpowiednikiem, Ołeksijem Reznikowem⁶. Obaj politycy uznali, że Wielka Brytania i Ukraina to „strategiczni partnerzy w obszarze bezpieczeństwa i obrony”, którzy nie chcą antagonizować Rosji, ale wyrażają niepokój w związku z gromadzeniem przez to państwo sił zbrojnych wzdłuż granic Ukrainy. W oświadczeniu zapewniono o „długofalowej determinacji” Wielkiej Brytanii do wspomaganie „niepodległości i integralności terytorialnej” Ukrainy. Ujawnili oni także, że w ramach programu wspierania przez Brytyjczyków rozwoju ukraińskiej marynarki wojennej, tydzień wcześniej doszło do podpisania w Wielkiej Brytanii porozumienia z Ukrainą (*Intergovernmental Framework Agreement*). Dotyczyło ono udzielenia 1,7 mld funtów kredytu przez Wielką Brytanię na zakup 10 brytyjskich okrętów (klasy Sandown i Barzan oraz fregaty), a także wyposażenia dla kilku następnych jednostek należących do Ukrainy⁷.

Również minister spraw zagranicznych Wielkiej Brytanii, Elizabeth Truss, podejmowała działania służące wspieraniu Ukrainy⁸. Czyniła to w ramach spotkań ze stroną rosyjską (np. na

⁴ <https://www.bbc.com/news/world-europe-61044063>

⁵ <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-statement-at-ukraine-press-conference-1-february-2022>

⁶ <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-by-defence-secretary-ben-wallace-and-ukraine-defence-minister-oleksii-yuriyovych-reznikov>

⁷ <https://news.sky.com/story/uk-signs-deal-to-help-boost-ukraines-navy-in-the-face-of-increased-threat-from-russia-12470490>

⁸ Zobacz podsumowanie tych działań przygotowane na początku stycznia 2022 r.:

początku grudnia 2021 roku⁹), których treść była sprawozdawana następnie Ukrainie¹⁰. Minister Truss działała także w tym kierunku na forum międzynarodowych organizacji, jak to było w grudniu 2021 r. w przypadku Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie w Sztokholmie¹¹ oraz grupy G7 w Liverpoolu¹² czy w styczniu 2022 r. w ramach posiedzenia NATO w Brukseli¹³. Z kolei 8 grudnia 2021 r. szefowa brytyjskiej dyplomacji uczestniczyła w Londynie ze swoim ukraińskim odpowiednikiem w pierwszym spotkaniu Brytyjsko-Ukraińskiego Dialogu Partnerstwa Strategicznego (*UK-Ukraine Strategic Partnership Dialogue*)¹⁴. W komunikacie końcowym po tym spotkaniu wymieniono dotychczasowe i planowane formy współpracy w różnych obszarach. W obszarze bezpieczeństwa wskazano realizowaną przez Wielką Brytanię od 2015 r. *Operation Orbital* (w ramach której przeszkolono 20 tys. ukraińskich żołnierzy), *Maritime Training Initiative*, wspólne ćwiczenia, kredyt na zakup okrętów wojennych w Wielkiej Brytanii, wsparcie w zakresie cyberbezpieczeństwa i rozwoju służb bezpieczeństwa, a także wsparcie dla odzyskania przez Ukrainę pełnej integralności terytorialnej, włączając w to Krym oraz tereny okupowane przez Rosję na wschodzie Ukrainy¹⁵. Minister Truss wielokrotnie też wydawała oświadczenia, uznające za „niedopuszczalne” przygotowania Rosji do kolejnej inwazji na Ukrainę, a także zapewniała o „niewzruszonym” poparciu Wielkiej Brytanii dla Ukrainy (zob. np. komunikat z 23 grudnia 2021 roku¹⁶). Ta sama polityk angażowała się w bezpośrednie ujawnianie informacji pozyskanych przez brytyjski wywiad o planach Rosji dotyczących okupacji Ukrainy, np. w zakresie powołania kolaboranckiego prorosyjskiego rządu, składającego się z prorosyjskich polityków z Ukrainy¹⁷. Publikowała ona także krótkie artykuły w „The Telegraph” służące prezentacji stanowiska Wielkiej Brytanii wobec Rosji i Ukrainy¹⁸.

Wspomniany Ben Wallace 17 stycznia 2022 r. w oświadczeniu złożonym przed brytyjskim

<https://www.gov.uk/government/speeches/ukraine-foreign-secretary-statement>

⁹ <https://www.gov.uk/government/news/osce-ministerial-council-2021-uk-foreign-secretary-liz-truss-meet-russian-foreign-minister-sergei-lavrov-in-stockholm>

¹⁰ <https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-president-of-ukraine-17-december-2021>

¹¹ <https://www.gov.uk/government/speeches/uk-national-statement-to-the-2021-osce-ministerial-council>

¹² <https://www.gov.uk/government/news/g7-foreign-ministers-statement-on-russia-and-ukraine>

¹³ <https://www.gov.uk/government/news/uk-foreign-secretary-calls-out-unacceptable-russian-behaviour-at-nato-talks>

¹⁴ <https://www.gov.uk/government/news/ukraine-foreign-secretary-liz-truss-holds-talks-with-ukrainian-counterpart-in-the-face-of-russian-aggression>

¹⁵ <https://www.gov.uk/government/publications/uk-ukraine-joint-communiqué/uk-ukraine-strategic-dialogue-joint-communiqué>

¹⁶ <https://www.gov.uk/government/news/ukraine-foreign-secretary-statement-on-border-tensions>

¹⁷ <https://www.gov.uk/government/news/kremlin-plan-to-install-pro-russian-leadership-in-ukraine-exposed>

¹⁸ Np. <https://www.gov.uk/government/speeches/russia-must-pull-back-or-there-will-be-trouble-in-the-pipeline-article-by-liz-truss>

parlamentem poinformował w kontekście Ukrainy, że Wielka Brytania „zastrzega sobie prawo dostarczania dwustronnej pomocy suwerennemu państwu na jego prośbę w tych obszarach, które pomogą lepiej bronić się temu państwu”. Doprecyzowując, stwierdził on, że Wielka Brytania jest w trakcie dostarczania nowego pakietu pomocy wojskowej Ukrainie w zakresie “short-range (...) light, anti-armour, defensive weapon systems”. Towarzyszyć temu miała obecność niewielkiej grupy personelu Wielkiej Brytanii, który dokonywał wstępnego szkolenia ukraińskich żołnierzy na miejscu, na Ukrainie¹⁹. Kilka dni później brytyjskie media poinformowały o tym, że dostawa obejmowała 2 tys. pocisków przeciwpancernych (Next Generation Light Anti-Tank Weapon, NLAW), czemu towarzyszył niewielki, trzydziestoosobowy oddział wojsk brytyjskich jako instruktorów²⁰.

Również premier Wielkiej Brytanii, Boris Johnson, angażował się we wspieranie Ukrainy. Temu m.in. służyła jego rozmowa z 13 grudnia 2021 r. z dyktatorem Władimirem Putinem, gdzie m.in. wskazał, że konsekwencją pełnoskalowej inwazji Rosji będzie pomoc państw NATO Ukrainie. Premier Johnson, występując 25 stycznia 2022 r. przed brytyjskim parlamentem, poinformował o tym, że dzień wcześniej doszło do uzgodnienia z USA, Francją, Niemcami, Polską, Włochami i władzami UE pakietu sankcji wobec Rosji w przypadku rozpoczęcia inwazji na Ukrainę²¹. Parę dni później brytyjskie władze przedłożyły w parlamencie projekt ustawy umożliwiającej nałożenie sankcji na Federację Rosyjską, gdyż wcześniejsza podstawa prawna pozwalała na nakładanie sankcji tylko wobec osób bezpośrednio zaangażowanych w konflikt na Ukrainie²². Pod koniec stycznia 2022 r. poinformowano o tym, że premier Johnson przygotowuje kontyngent sił zbrojnych Wielkiej Brytanii w celu rozmieszczenia go w państwach bałtyckich, aby wzmocnić ich obronę²³. W trakcie wizyty premiera Wielkiej Brytanii na Ukrainie i jego spotkania z Wołodymyrem Zełenskim, w dniu 1 lutego 2022 r., poinformowano o 88 milionach funtów pomocy dla Ukrainy (m.in. w zakresie wsparcia niezależności energetycznej od Rosji)²⁴. We wspólnym komunikacie ogólnie wskazano, że „Ukraine and the United Kingdom agreed to work together

¹⁹ <https://www.gov.uk/government/speeches/statement-by-the-defence-secretary-in-the-house-of-commons-17-january-2022>

²⁰ <https://news.sky.com/story/russia-invasion-fears-as-britain-sends-2-000-anti-tank-weapons-to-ukraine-12520950>

²¹ <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-statement-on-ukraine-25-january-2022>

²² <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-ramps-up-uk-sanctions-regime-to-leave-kremlin-nowhere-to-hide>

²³ <https://www.gov.uk/government/news/pm-considers-major-military-offer-to-nato>

²⁴ <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-statement-at-ukraine-press-conference-1-february-2022>

<https://www.gov.uk/government/news/prime-minister-travelling-to-kyiv-in-demonstration-of-support-to-ukraine>

to strengthen Ukraine's security and ability to defend itself"²⁵ („Ukraina i Wielka Brytania zgodziły się współpracować na rzecz wzmocnienia bezpieczeństwa Ukrainy i jej zdolności do samoobrony”).

W lutym 2022 r. Wielka Brytania zintensyfikowała kontakty z partnerami zagranicznymi w celu pozyskania poparcia dla Ukrainy i nakładania kosztów na Rosję. Służyły temu m.in. kontakty z Polską (ministrem obrony narodowej, premierem i prezydentem)²⁶, Węgrami, Słowenią oraz Chorwacją²⁷, Stanami Zjednoczonymi²⁸, władzami Unii Europejskiej²⁹, sekretarzem generalnym ONZ³⁰, Włochami³¹, państwami zrzeszonymi w brytyjskiej inicjatywie Joint Expeditionary Force (Dania, Niderlandy, Norwegia, Szwecja, Finlandia, Islandia, Litwa, Łotwa Estonia)³², Łotwą i Finlandią³³, Niemcami³⁴ oraz Francją³⁵. Szczególnym wyrazem działań na tym polu była wspólna deklaracja Wielkiej Brytanii, Polski i Ukrainy o współdziałaniu w zakresie wzmocnienia Ukrainy z 17 lutego 2022 roku³⁶. Towarzyszyły temu kolejne wizyty w Kijowie przedstawicieli Wielkiej Brytanii, w tym minister Truss 17 lutego 2022 roku³⁷. W lutym także ogłoszono, że pomoc w zakresie niezależności energetycznej Ukrainy wyniesie łącznie 100 milionów funtów³⁸.

Już 22 lutego 2022 r., na dwa dni przed początkiem pełnoskalowej inwazji Rosji, a po uznaniu przez prezydenta Władimira Putina niepodległości marionetkowych państw w Doniecku i Ługańsku, Wielka Brytania zdecydowała się nałożyć sankcje na rosyjskie podmioty, w tym

²⁵ <https://www.gov.uk/government/news/uk-ukraine-joint-leaders-statement-1-february-2022>

²⁶ <https://www.gov.uk/government/news/defence-secretary-and-polish-counterpart-reaffirm-commitment-to-european-security> oraz <https://www.gov.uk/government/news/pm-meeting-with-polish-prime-minister-mateusz-morawiecki-10-february-2022> a także <https://www.gov.uk/government/news/pm-meeting-with-polish-president-andrzej-duda-10-february-2022>

²⁷ <https://www.gov.uk/government/news/defence-secretary-meets-nato-allies-to-reaffirm-uk-commitment-to-european-security>

²⁸ <https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-president-biden-14-february-2022>

<https://www.gov.uk/government/news/pm-meeting-with-us-congresspeople-21-february-2022>

²⁹ <https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-president-von-der-leyen-15-february-2022>

³⁰ <https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-un-secretary-general-antonio-guterres-16-february-2022>

³¹ <https://www.gov.uk/government/news/home-secretary-call-with-italian-interior-minister>

³² <https://www.gov.uk/government/news/joint-expeditionary-force-military-chiefs-agree-to-work-together-on-shared-challenges-amid-rising-tensions-with-russia>

³³ <https://www.gov.uk/government/news/pm-meeting-with-latvian-president-levits-and-estonian-prime-minister-kallas-19-february-2022>

³⁴ <https://www.gov.uk/government/news/pm-meeting-with-german-chancellor-olaf-scholz-19-february-2022>

³⁵ <https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-president-macron-of-france-20-february-2022>

³⁶ <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-by-the-united-kingdom-poland-and-ukraine-17-february-2022>

³⁷ <https://www.gov.uk/government/speeches/foreign-secretary-gives-keynote-speech-in-ukraine-17-february-2022>

³⁸ <https://www.gov.uk/government/news/uk-sets-out-new-multi-million-dollar-economic-package-of-support-for-ukraine>

banki³⁹. Jeszcze tego samego dnia premier Johnson poinformował o tym, że Wielka Brytania zagwarantowała 0,5 mld funtów pomocy gospodarczej Ukrainie⁴⁰.

1.1.2. Działania po 24 lutego 2022 roku

Od momentu pełnoskalowej rosyjskiej inwazji na Ukrainę Wielka Brytania była liderem wspierania napadniętego państwa i nakładania kosztów na agresora. Jeszcze 24 lutego 2022 r. Wielka Brytania przedstawiła kompleksową listę sankcji wobec Rosjan i rosyjskich podmiotów, które to sankcje były w kolejnych dniach i miesiącach pogłębiane⁴¹. Brytyjczycy ogłosili także pakiet pomocy humanitarnej (głównie produktów medycznych) najpierw o wartości 40 mln funtów⁴², a w ciągu tygodnia zwiększyli go o kolejne 80 milionów funtów⁴³. Jednocześnie Wielka Brytania wszystkie swoje działania wobec Ukrainy i Rosji koordynowała z członkami G7, UE, NATO oraz państwami europejskimi i pozaeuropejskimi spoza tych organizacji⁴⁴. Równocześnie Wielka Brytania zaczęła częściową liberalizację przepisów imigracyjnych, aby ułatwić ukraińskim uchodźcom pozostanie w tym państwie lub dotarcie do niego⁴⁵. Na porządku dziennym były także rozmowy telefoniczne władz brytyjskich z ich ukraińskimi odpowiednikami, które nie tylko służyły wspieraniu Ukraińców, ale także podtrzymywały zainteresowanie krajowej i międzynarodowej opinii publicznej konfliktem rosyjsko-ukraińskimi⁴⁶. Władze Wielkiej Brytanii kontynuowały także publiczną kampanię wymierzoną w Rosję i wspierającą Ukrainę poprzez publikowanie oświadczeń prasowych i komentarzy w brytyjskich mediach⁴⁷.

Podsumowując powyższe działania, należy zwrócić uwagę na kilka aspektów. Przedstawiciele władz brytyjskich byli jednymi z najczęściej odwiedzających stolicę Ukrainy, od kiedy to

³⁹ <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-statement-on-the-situation-in-ukraine-22-february-2022>

<https://www.gov.uk/government/collections/uk-sanctions-regimes-under-the-sanctions-act>

⁴⁰ <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-statement-on-the-situation-in-ukraine-22-february-2022>

⁴¹ <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-imposes-uks-most-punishing-sanctions-to-inflict-maximum-and-lasting-pain-on-russia> <https://www.gov.uk/government/news/uk-statement-on-further-economic-sanctions-targeted-at-the-central-bank-of-the-russian-federation>

⁴² <https://www.gov.uk/government/news/pm-announces-further-humanitarian-aid-to-ukraine>

⁴³ <https://www.gov.uk/government/news/ukraine-uk-pledges-another-80million-in-aid-to-help-ukraine-deal-with-humanitarian-crisis>

⁴⁴ <https://www.gov.uk/government/speeches/uk-support-for-ukraine-following-russias-invasion-foreign-secretarys-statement>

⁴⁵ <https://www.gov.uk/government/news/home-secretary-announces-visa-concessions-for-ukrainians>

⁴⁶ <https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-president-zelenskyy-of-ukraine-25-february-2022>

<https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-president-zelenskyy-27-february-2022>

<https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-president-zelenskyy-28-february-2022>

⁴⁷ <https://www.gov.uk/government/speeches/britain-will-lead-by-example-in-standing-up-to-vladimir-putin-article-by-liz-truss>

państwo stało się obiektem pełnoskalowej inwazji Rosji. Sam premier Johnson odwiedził Kijów trzy razy⁴⁸. Z uwagi na krótkie urzędowanie i pogrzeb królowej, Liz Truss nie odwiedziła Ukrainy jako premier, ale pierwszą zagraniczną rozmowę odbyła z prezydentem Ukrainy, a w ramach swojej pierwszej zagranicznej podróży, na posiedzenie ONZ w Nowym Jorku, skupiła się na pozyskaniu wsparcia dla Ukrainy⁴⁹. Z kolei pierwsza wizyta zagraniczna premiera Rishiego Sunaka miała miejsce 19 listopada 2022 roku właśnie na Ukrainie⁵⁰.

Natomiast jeśli chodzi o podsumowanie sankcji Wielkiej Brytanii nałożonych na Rosję od momentu pełnoskalowej inwazji na Ukrainę, to należy zwrócić uwagę, że zostało nimi objętych 1000 podmiotów z Rosji, w tym pojedyncze osoby, firmy oraz ich oddziały. Dotyczyło to m.in. 69 najważniejszych rosyjskich oligarchów, a także wielu banków wcześniej prowadzących działalność w centrum finansowym, jakim jest londyńskie City. Wielka Brytania popierała także wykluczenie rosyjskich banków z systemu rozliczeniowego SWIFT⁵¹.

Jeśli chodzi o wspomnianą wcześniej pomoc finansową o łącznej wartości 2,55 mld euro, to przybierała ona różne formy. Np. 7 marca 2022 r. poinformowano o tym, że Wielka Brytania przekaże 100 milionów dolarów bezpośrednio do ukraińskiego budżetu w celu zapewnienia płynności finansowej tego państwa⁵². Z kolei w I połowie 2022 r. Wielka Brytania zadeklarowała łącznie gwarancje dla 1,5 mld dolarów pożyczek Banku Światowego dla Ukrainy⁵³. Jeszcze inną formą pomocy finansowej było wprowadzenie przez Wielką Brytanię, pod koniec kwietnia 2022 r., zerowych stawek podatkowych na towary sprowadzane z Ukrainy⁵⁴.

Należy w końcu zauważyć, że choć większość brytyjskich elit władzy, w tym wojskowych, popiera pomoc udzielaną przez Wielką Brytanię Ukrainie, to nie ma pewności, że zostanie ona zachowana na takim samym poziomie w czasie urzędowania nowego premiera, Rishiego Sunaka. Na razie większość działań i deklaracji składanych przez tego byłego menadżera funduszy inwestycyjnych wskazuje na kontynuowanie pomocy Ukrainie (m.in. zachował na stanowisku byłych wojskowych, Bena Wallace'a i Jamesa Cleverly'a, jako ministrów obrony i

⁴⁸ <https://edition.cnn.com/2022/08/24/europe/boris-johnson-ukraine-visit-intl-gbr/index.html>

⁴⁹ <https://www.reuters.com/world/uk/first-international-trip-britains-truss-pledges-ukraine-support-2022-09-20/>

⁵⁰ <https://apnews.com/article/russia-ukraine-zelenskyy-british-politics-kyiv-europe-c15a7620922eec1402ed4fa0d4b9b79b>

⁵¹ <https://www.gov.uk/government/topical-events/russian-invasion-of-ukraine-uk-government-response/about>

⁵² <https://www.gov.uk/government/news/uk-injects-100m-into-ukraines-economy-as-canadian-and-dutch-prime-ministers-are-welcomed-to-downing-street>

⁵³ <https://www.reuters.com/world/europe/uk-ready-guarantee-further-525-mln-loans-ukraine-2022-06-25/>

⁵⁴ <https://www.reuters.com/world/europe/britain-cut-ukraine-tariffs-zero-help-its-economy-2022-04-25/>

spraw zagranicznych⁵⁵. Jednakże jego sprzeciw wobec zwiększenia budżetu Wielkiej Brytanii, w tym wątpliwości co do kształtu wydatków na obronność, a także zarządzenie audytu dotychczas udzielonej przez Brytyjczyków Ukrainie pomocy rodzą obawy o to, że (w pewnym stopniu) ograniczy on dalszą pomoc⁵⁶.

1.2. Wsparcie wojskowe

Jak wskazano już wcześniej, Wielka Brytania wspierała wojskowo Ukrainę jeszcze przed 2022 rokiem. Od 2015 r. realizowana była na terenie Ukrainy *Operation Orbital*, w ramach której ok. 100 brytyjskich żołnierzy przeszkoliło ok. 20 tys. ukraińskich żołnierzy wojsk lądowych Ukrainy⁵⁷. Jeszcze w 2020 r. Brytyjczycy, we współpracy z kilkoma innymi państwami, rozszerzyli szkolenia na Marynarkę Wojenną Ukrainy w ramach *Maritime Training Initiative*⁵⁸. Oprócz misji szkoleniowej regularnie odbywały się różnego rodzaju wspólne brytyjsko-ukraińskie (czasem z udziałem innych państw) ćwiczenia wojskowe. Do lutego 2022 r. Wielka Brytania dostarczyła także sprzęt wojskowych o charakterze nieśmiercionośnym o wartości 2,2 milionów funtów⁵⁹.

Jak wskazano wcześniej, intensyfikacja pomocy wojskowej nastąpiła od listopada 2021 r. Wyrazem tego było zapewnienie kilku miliardów funtów Ukraincom na zakup 10 brytyjskich okrętów⁶⁰. W połowie stycznia 2022 r. Brytyjczycy jako pierwsi dostarczyli Ukraincom śmiercionośną broń. Chodziło o 2 tys. pocisków przeciwpancernych NLAW, czemu towarzyszyła obecność na terytorium Ukrainy około 30 dodatkowych instruktorów z sił zbrojnych Wielkiej Brytanii⁶¹. Szacuje się, że w 2022 r. Wielka Brytania miała łącznie przekazać ponad 5 tys. pocisków przeciwpancernych (głównie NLAW, ale także Javelin)⁶². Natomiast na kilka tygodni przed pełnoskalową inwazją Rosji, Brytyjczycy poinformowali o dostarczeniu na Ukrainę bliżej nieokreślonej liczby kamizelek kuloodpornych, hełmów oraz

⁵⁵ <https://www.politico.eu/article/rishi-sunak-commit-ukraine-kyiv-dream-boris-johnson/>

⁵⁶ <https://www.bbc.com/news/uk-politics-64006121>

⁵⁷ <https://medium.com/voices-of-the-armed-forces/operation-orbital-explained-training-ukrainian-armed-forces-59405d32d604> <https://uk.mfa.gov.ua/en/partnership/881-ukrajina-velika-britanija/operaciya-orbital>

⁵⁸ <https://medium.com/voices-of-the-armed-forces/operation-orbital-explained-training-ukrainian-armed-forces-59405d32d604>

⁵⁹ <https://www.gov.uk/government/speeches/pm-statement-at-ukraine-press-conference-1-february-2022>

⁶⁰ <https://news.sky.com/story/uk-signs-deal-to-help-boost-ukraines-navy-in-the-face-of-increased-threat-from-russia-12470490>

⁶¹ <https://news.sky.com/story/russia-invasion-fears-as-britain-sends-2-000-anti-tank-weapons-to-ukraine-12520950>

⁶² <https://www.bbc.com/news/world-europe-61482305>

butów wojskowych⁶³.

Brak pełnych informacji na temat zadań realizowanych w formie niejawnych operacji na terenie Ukrainy przez siły zbrojne Wielkiej Brytanii przed pełnoskalową inwazją Rosji lub w jej trakcie. Jak już wspomniano, od dawna na Ukrainie przebywał ok. 100-osobowy zespół brytyjskich żołnierzy szkolących Ukraińców, ale miał być ewakuowany już w lutym 2022 r. Dodatkowo, jak również wspomniano, 17 stycznia 2022 r. skierowano do Ukrainy niewielki, ok. 30-osobowy, zespół, którego celem było szkolenie Ukraińców z zakresu obsługi pocisków przeciwpancernych NLAW równoległe dostarczanych na Ukrainę. Z kolei 20 stycznia 2022 r. brytyjska prasa informowała o tym, że elitarna jednostka Special Air Service (SAS) została postawiona w stan gotowości, aby w razie potrzeby zapewnić ewakuację brytyjskich dyplomatów z Ukrainy⁶⁴. Natomiast 5 lutego 2022 r. brytyjski tabloid „Mirror” poinformował o tym, że na Ukrainie znajduje się „ponad 100” członków brytyjskich wojsk specjalnych, w tym Special Air Service (SAS), Special Boat Service (SBS), Special Reconnaissance Regiment oraz Special Forces Support⁶⁵. Według wspomnianej gazety pełnili oni rolę „doradców wojskowych”, szkoląc ukraińskie siły zbrojne w zakresie taktyki przeciwpartyzanckiej oraz sabotażu. „Mirror” nie podał informacji, od kiedy ma miejsce ta obecność, ale podkreślił, że była ona możliwa dzięki wycofaniu się sił zbrojnych Wielkiej Brytanii z Afganistanu latem 2021 roku. Natomiast już 28 lutego 2022 r. brytyjska prasa informowała o tym, że byli członkowie wojsk specjalnych Wielkiej Brytanii, w tym SAS, zostali zatrudnieni przez prywatną firmę do wspierania wojny obronnej Ukrainy⁶⁶. Z kolei 9 kwietnia 2022 r. dziennikarz Georges Malbrunot z francuskiego „Le Figaro”, powołując się na służby wywiadowcze Francji, poinformował o tym, że „od początku konfliktu” na Ukrainie przebywają oddziały wojsk specjalnych Wielkiej Brytanii (SAS) i Stanów Zjednoczonych (Special Forces Operational Detachment-Delta / Delta Force)⁶⁷. W połowie kwietnia 2022 r. brytyjski „The Times” informował, że niewielka grupa brytyjskich żołnierzy wojsk specjalnych z SAS szkoli wciąż Ukraińców z zakresu posługiwania się pociskami NLAW⁶⁸. Zaś 12 lipca 2022 r. „The Sun” poinformował, że na Ukrainie działa dwunastoosobowy oddział weteranów SAS, który nie tylko szkoli ukraińskie wojska specjalne, ale zajmuje się także eliminacją oficerów Federacji

⁶³ <https://hansard.parliament.uk/commons/2022-02-10/debates/22021083000011/Ukraine>

⁶⁴ <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/sas-standby-extract-uk-officials-26004259>

⁶⁵ <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/over-100-british-elite-troops-26150282>

⁶⁶ <https://www.dailyrecord.co.uk/news/uk-world-news/sas-veterans-ukraines-fight-russia-26352610>

⁶⁷ <https://twitter.com/Malbrunot/status/1512814126367662088>

⁶⁸ <https://www.thetimes.co.uk/article/sas-troops-are-training-local-forces-in-ukraine-32vs5bjzb>

<https://www.dailymail.co.uk/news/article-10723345/SAS-troops-training-Ukrainians-use-British-supplied-anti-tank-missiles.html>

Rosyjskiej wysokiego szczebla⁶⁹. 24 lipca 2022 r. „Mirror” poinformował o tym, że brytyjscy operatorzy wojsk specjalnych z SBS szkolili miesiąc wcześniej ukraińskich żołnierzy, którzy za pomocą skuterów wodnych zajęli Wyspę Węży na Morzu Czarnym⁷⁰. Natomiast 30 lipca 2022 r. brytyjski „Mirror” informował o tym, że 30 żołnierzy Królewskiej Piechoty Morskiej (*Royal Marines*) stacjonuje na terenie ambasady w celu ochrony jej personelu⁷¹. Ministerstwo Obrony Wielkiej Brytanii, w zamieszczonym w artykule komentarzu, stwierdziło, że brytyjscy żołnierze odpowiadają za ochronę ambasady, szkolenie ukraińskich żołnierzy, ale nie biorą udziału w walkach („Military personnel have been deployed to support the UK’s diplomatic presence, and discussions around the significant training being offered to Ukraine. They serve no combat function”/ „Personel wojskowy został rozmieszczony w celu wsparcia brytyjskiej obecności dyplomatycznej i dyskusji na temat znaczącego szkolenia oferowanego Ukrainie. Nie wypełniają żadnych zadań bojowych”). Natomiast pod koniec października 2022 r. brytyjski „Express” donosił o tym, że 50 byłych członków brytyjskich wojsk specjalnych (SAS i SBS) zostało zatrudnionych przez rząd w Kijowie do szkolenia ukraińskich żołnierzy na terytorium Polski i na Ukrainie⁷².

Wreszcie w połowie grudnia 2022 r. ukazał się na łamach oficjalnego magazynu Królewskiej Piechoty Morskiej Wielkiej Brytanii, o nazwie „Globe and Laurel”, artykuł byłego dowódcy tej formacji o jej działaniach na Ukrainie. Choć czasopismo nie jest dostępne online, to treść artykułu gen. Roberta Magowana, pełniącego od 2022 r. funkcję zastępcy szefa sztabu ds. zdolności wojskowych i finansowych (*Deputy Chief of the Defence Staff [Financial and Military Capability]*)⁷³, omówiły brytyjskie media, w tym „Daily Mail”⁷⁴. Gen. Magowan wskazał, że w styczniu 2022 r. personel Royal Marines został skierowany z ćwiczeń w Norwegii na Ukrainę, aby przeprowadzić ewakuację personelu brytyjskiej ambasady z Kijowa do Polski („In January this year, 45 Commando Group deployed at short notice — from the depths of a dark, north Norwegian winter, to evacuate the British embassy in Kyiv to Poland.” „W styczniu tego roku 45 Commando Group zostało w krótkim czasie wysłane [na Ukrainę]— z głębi ciemnej, północno-norweskiej zimy – w celu ewakuacji do Polski personelu brytyjskiej ambasady w Kijowie”). Gen. Magowan stwierdził, że wojska specjalne Wielkiej Brytanii

⁶⁹ <https://www.thesun.co.uk/news/18859847/elite-ex-sas-soldiers-killed-20-russian-generals/>

⁷⁰ <https://www.pressreader.com/uk/sunday-mirror/20220724/281805697668262>

⁷¹ <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/marines-deployed-guard-british-embassy-27618257>

⁷² <https://www.express.co.uk/news/world/1686495/ukraine-russia-war-sas-teaches-Ukraine-troops-putin>

⁷³ <https://twitter.com/Malbrunot/status/1512814126367662088>

⁷⁴ <https://www.dailymail.co.uk/news/article-11534165/Royal-Marines-taken-high-risk-covert-operations-Ukraine-general-reveals.html>

powróciły na Ukrainę w celu ponownego uruchomienia ambasady tego państwa w Kijowie w kwietniu 2022 r. („Then in April, they returned into the country to re-establish the diplomatic mission, providing protection to critical personnel” „Następnie w kwietniu wrócili do kraju, aby ponownie ustanowić misję dyplomatyczną, zapewniając ochronę kluczowym członkom personelu”). Najciekawsze było jednak stwierdzenie wspomnianego brytyjskiego oficera, że poza tymi dwoma operacjami, brytyjscy operatorzy wojsk specjalnych byli zaangażowani na Ukrainie w szereg operacji niosących ze sobą „wysoki poziom ryzyka politycznego i wojskowego” („During both phases, the commandos supported other discreet operations in a hugely sensitive environment and with a high level of political and military risk” „W obu fazach komandosi wspierali inne dyskretne operacje w niezwykle wrażliwym środowisku i przy wysokim poziomie ryzyka politycznego i militarnego”). Dodał on, że Royal Marines są także zaangażowani w szkolenie ukraińskich sił zbrojnych („We have been heavily involved in training hundreds of Ukrainian military personnel throughout this summer. We are also planning to train Ukraine marines” „Tego lata byliśmy mocno zaangażowani w szkolenie setek ukraińskich żołnierzy. Planujemy również szkolenie ukraińskich marines”).

Pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę w dniu 24 lutego 2022 r. oznaczała nową jakość, jeśli chodzi o pomoc wojskową udzielaną napadniętemu państwu przez Wielką Brytanię. Z uwagi na to, że nie wszystkie dostawy uzbrojenia były na bieżąco ujawniane, szczegółowe informacje na temat brytyjskich dostaw mogą być śledzone przez niezależne instytucje zajmujące się tzw. białym wywiadem (open-source intelligence, OSINT). Jednym z czołowych przykładów takich przedsięwzięć jest strona Oryx (pełna nazwa: Oryxspioenkop) prowadzona przez dwóch Holendrów wcześniej powiązanych z inną prywatną wywiadownią, Bellingcat, a także renomowaną brytyjską firmą „Jane’s Information Services” (obecnie znana jako „Janes”).

Zgodnie z danymi zgromadzonymi przez Oryx (w niektórych przypadkach uzupełniono to o dane Reutersa i specjalistycznych portali zajmujących się sprawami wojskowymi), Wielka Brytania od początku pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainie przekazała stronie ukraińskiej⁷⁵:

- 6 pojazdów Stormer HVM wyposażonych w wyrzutnie rakiet ziemia-powietrze (kwiecień 2022 r.), na których mogły być zamontowane, dostarczone miesiąc wcześniej, brytyjskie pociski przeciwlotnicze typu Starstreak (marzec 2022 roku⁷⁶)
- 40 pojazdów zwiadowczych typu Samson i Scimitar oraz 35 bojowych wozów piechoty

⁷⁵ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/04/answering-call-heavy-weaponry-supplied.html>

⁷⁶ <https://www.reuters.com/world/europe/uk-supplying-starstreak-anti-aircraft-missiles-ukraine-defence-minister-wallace-2022-03-16/>

typu Spartan (kwiecień 2022 roku)⁷⁷

- 80 pojazdów opancerzonych trzech typów: Wolfhound, Mastiff oraz Husky (od maja do lipca 2022 r.)
- nieznaną liczbę (określaną w setkach) rakiet ziemia-ziemia typu Brimstone 1 (maj 2022)
- nieokreśloną liczbę sprzętu walki elektronicznej oraz zakłócającego pracę GPS (maj-czerwiec 2022 r.)
- nieznaną liczbę rakiet przeciwokrętowych typu AGM-84 Harpoon (czerwiec 2022 r.)
- 6 wyrzutni rakietowych 227mm typu M270B1 MLRS (od lipca 2022 r.)
- 54 sztuki lekkiej artylerii ciągnionej 105mm typu L118 i L119 (od lipca 2022 r.)
- sześć (nieznanego typu) podwodnych bezpilotowych pojazdów służących do zwalczania min (od sierpnia 2022 r.)⁷⁸
- nieznaną liczbę radarów kontrbateryjnych typu MAMBA (wrzesień – październik 2022 r.)
- 40 pojazdów opancerzonych służących do ewakuacji medycznej typu FV104 Samaritan (jeszcze przed październikiem 2022 r.)
- nieznaną liczbę bezpilotowców transportowych typu Malloy Aeronautics T150 (przed październikiem 2022 r.)
- nieznaną liczbę pocisków powietrze-powietrze typu AMRAAM (od października 2022 r.)⁷⁹
- około 1000 sztuk bezpilotowców typu Black Hornet i amunicji krążącej (przed listopadem 2022 r.)
- nieznaną liczbę rakiet ziemia-ziemia typu Brimstone 2 (listopad 2022 r.)
- 3 śmigłowce typu Westland Sea King (od listopada 2022 r.)

Oprócz powyższego uzbrojenia, Wielka Brytania przekazała także znaczącą liczbę broni ręcznej, dziesiątki tysięcy amunicji (do broni ręcznej oraz do dostarczonych zachodnich systemów artyleryjskich i rakietowych, w tym amunicji programowalnej, a także do postsowieckich systemów artyleryjskich), materiałów wybuchowych, a także 200 tys. sztuk wyposażenia (hełmów, kamizelek kuloodpornych, racji żywnościowych, noktowizorów, a także sprzętu medycznego)⁸⁰.

⁷⁷ <https://www.forces.net/ukraine/uk/what-armoured-vehicles-are-uk-sending-ukraine>

⁷⁸ <https://www.navalnews.com/naval-news/2022/08/uk-donating-mine-warfare-uavs-to-ukraine/>

⁷⁹ <https://www.reuters.com/world/uk/britain-donate-air-defence-missiles-ukraine-2022-10-12/>

⁸⁰ <https://www.bbc.com/news/world-europe-61482305> <https://www.gov.uk/government/topical-events/russian-invasion-of-ukraine-uk-government-response/about>

Wielka Brytania zapowiedziała także dostarczenie ponad 20 pojazdów artylerii samobieżnej 155 mm typu M109A4BE zakupionych w Belgii, bliżej nieokreślonych typów amunicji krążącej, a także bezpilotowców rozpoznawczych⁸¹. Jednocześnie Wielka Brytania podjęła działania zmierzające do uzupełnienia własnych zapasów uzbrojenia przekazanego Ukrainie (np. przeciwpancernych pocisków NLAW) począwszy od 2023 roku⁸², co gwarantuje, że będzie ona miała zasoby do wspierania Ukrainy w kolejnych latach.

Poza dostawami ciężkiego i lekkiego sprzętu wojskowego, Wielka Brytania zaangażowała się od czerwca 2022 r. na dużą skalę w szkolenie na brytyjskim terytorium członków sił zbrojnych Ukrainy⁸³. *Operation Interflex* jest kontynuacją zakończonej w maju 2022 r. wspomnianej wcześniej *Operation Orbital*. W ramach nowej operacji zakładano szkolenie w zakresie zdolności do prowadzenia bezpośrednich walk, pomocy medycznej, patroli, a także prawa konfliktów zbrojnych⁸⁴. W realizację tego zadania było zaangażowanych ponad 1000 osób brytyjskiego personelu z 11. Brygady Pomocy Służbom Bezpieczeństwa (11 Security Force Assistance Brigade). Jednocześnie siły zbrojne Wielkiej Brytanii przekazały ukraińskim rekrutom ubranie i wyposażenie nie tylko na czas szkolenia, ale także na powrót na Ukrainę⁸⁵. *Operation Interflex* początkowo zakładała wyszkolenie 10 tys. ukraińskich żołnierzy w ciągu roku⁸⁶, ale obecnie przyjęto, że kolejne 10 tys. żołnierzy będzie szkolone co 4 miesiące (120 dni)⁸⁷. Stało się to możliwe w związku z tym, że z czasem w realizację tej operacji na terytorium Wielkiej Brytanii zaangażowały się kolejne państwa: Szwecja, Finlandia, Dania, Holandia, Kanada, Nowa Zelandia oraz Litwa⁸⁸. Dodatkowo, w listopadzie 2022 r., przedstawiciele władz brytyjskich poinformowali o prowadzeniu działań szkoleniowych przez medyków i inżynierów brytyjskich w bliżej nieokreślonym państwie „w regionie” działań zbrojnych⁸⁹. W mediach pojawiła się także informacja o tym, że w Polsce prowadzone są szkolenia ukraińskich żołnierzy w zakresie brytyjskich systemów przeciwlotniczych, ale bez informacji o tym, kto je realizował⁹⁰. Jednocześnie w całym 2022 r. kilkakrotnie na terytorium Wielkiej Brytanii prowadzono szkolenia ukraińskiego personelu pod kątem zachodnich systemów artyleryjskich

<https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9477/CBP-9477.pdf>, s. 9

⁸¹ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/04/answering-call-heavy-weaponry-supplied.html>

⁸² <https://www.reuters.com/world/europe/uk-orders-thousands-more-anti-tank-weapons-2022-12-07/>

⁸³ <https://www.gov.uk/government/topical-events/russian-invasion-of-ukraine-uk-government-response/about>

⁸⁴ <https://www.gov.uk/government/news/defence-secretary-ben-wallace-visits-armed-forces-of-ukraine-as-training-programme-starts-across-the-uk>

⁸⁵ <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9477/CBP-9477.pdf>, s. 16

⁸⁶ <https://www.politico.eu/article/uk-and-france-at-odds-over-military-training-for-ukrainians/>

⁸⁷ <https://rusi.org/events/open-to-all/british-armys-contribution-training-ukrainian-forces>

⁸⁸ <https://www.politico.eu/article/uk-and-france-at-odds-over-military-training-for-ukrainians/>

⁸⁹ <https://www.gov.uk/government/news/pm-announces-new-air-defence-for-ukraine-on-first-visit-to-kyiv>

⁹⁰ <https://www.politico.eu/article/uk-and-france-at-odds-over-military-training-for-ukrainians/>

i raketowych przekazywanych Ukrainie.

Wielka Brytania brała także udział we wspieraniu Ukrainy w zakresie zwiadu, rozpoznania oraz pozyskiwania danych wywiadowczych, w tym o potencjalnych celach (samodzielnie oraz w współpracy ze Stanami Zjednoczonymi). Służyły do tego celu m.in. patrole brytyjskiego samolotu zwiadowczego typu RC-135W Rivet Joint nad państwami tzw. wschodniej flanki NATO oraz Morzem Czarnym. Próby utrudniania pracy tego samolotu nad Morzem Czarnym przez stronę rosyjską doprowadziły do tego, że Wielka Brytania oddelegowała dwa myśliwce typu Typhoon do jego osłony⁹¹.

1.3. Pomoc humanitarna

Wielka Brytania przekazała Ukrainie pomoc humanitarną o łącznej wartości 400 mln funtów⁹². Specyfiką pomocy humanitarnej przekazywanej przez to państwo jest udzielanie jej poprzez wspieranie międzyrządowych i pozarządowych organizacji pomocowych. W tym kontekście władze Wielkiej Brytanii wsparły instytucje Organizacji Narodów Zjednoczonych: Biuro Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców (Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) w kwocie kilkudziesięciu milionów funtów oraz Fundusz Humanitarny Ukrainy (*Ukraine Humanitarian Fund, UHF*)⁹³ nadzorowany przez Biuro Koordynatora Spraw Humanitarnych (*Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, OCHA*) w kwocie 42 mln USD (trzeci największy darczyńca po Niemczech i Kanadzie)⁹⁴. Znaczące kwoty (przekraczające kilkadziesiąt milionów funtów) przekazano też organizacjom pozarządowym, jak opisana poniżej Komisja Ratunkowa ds. Katastrof (*Disasters Emergency Committee*) czy Brytyjski Czerwony Krzyż (*British Red Cross*).

W ramach bezpośredniej pomocy humanitarnej Wielka Brytania przekazała Ukrainie kilkanaście milionów leków lub sprzętu medycznego, kilkadziesiąt karetek, kilkanaście pojazdów opancerzonych służących do ewakuacji cywilów ze strefy walki, około tysiąca generatorów prądu, a także kilkadziesiąt ciężarówek z żywnością i wodą⁹⁵. Wielka Brytania

⁹¹ <https://ukdefencejournal.org.uk/typhoons-escort-british-surveillance-aircraft-over-black-sea/>

⁹² <https://www.gov.uk/government/topical-events/russian-invasion-of-ukraine-uk-government-response/about>

⁹³ <https://www.gov.uk/government/publications/uk-governments-humanitarian-response-to-russias-invasion-of-ukraine-facts-and-figures/uk-governments-humanitarian-response-to-russias-invasion-of-ukraine-facts-and-figures>

⁹⁴ <https://www.unocha.org/ukraine/donor-contributions>

⁹⁵ <https://www.gov.uk/government/publications/uk-governments-humanitarian-response-to-russias-invasion-of-ukraine-facts-and-figures/uk-governments-humanitarian-response-to-russias-invasion-of-ukraine-facts-and-figures>

przyjęła także kilkadziesiąt dzieci chorych na nowotwory.

W zakresie bezpośredniej pomocy uchodźcom poprzez przyjmowanie ich na swoim terytorium, należy zwrócić uwagę, że Wielka Brytania wciąż jest rządzona przez partię, która poparła referendum w sprawie wyjścia z Unii Europejskiej m.in. z powodu niekontrolowanego napływu imigrantów do kraju z państw unijnych⁹⁶. Po opuszczeniu projektu integracji europejskiej Wielka Brytania nie tylko ograniczyła możliwość przyjazdu osób na swoje terytorium z państw Unii Europejskiej, ale także nie była gotowa ułatwiać przyjazdów osobom pochodzącym z innych państw, w tym z Ukrainy. W tym kontekście pomoc udzielana bezpośrednio uchodźcom przez Wielką Brytanię, chociaż miała miejsce, to jej charakter był ograniczony, zwłaszcza jeśli przeprowadzić porównanie z Polską czy Niemcami. Drugim czynnikiem, który wpłynął na ograniczoną rolę Wielkiej Brytanii w tym procesie była geografia, która powodowała, że podróż z Ukrainy okazywała się długa i kosztowna oraz ograniczała możliwość szybkiego powrotu uchodźców do ojczyzny.

Wielka Brytania przewidziała trzy mechanizmy bezpośredniego wspierania ukraińskich uchodźców⁹⁷. Ukraińcy posiadający rodzinę w Wielkiej Brytanii mogli uzyskać wizę wjazdową w ramach mechanizmu *Ukraine Family Scheme*⁹⁸. Kolejny mechanizm, o nazwie *Homes for Ukraine*, pozwalał uzyskać wizę do Wielkiej Brytanii, jeśli w tym państwie znalazła się rodzina, firma lub fundacja gotowa zakwaterować na minimum 6 miesięcy uchodźców z Ukrainy⁹⁹. Ostatni mechanizm – *Ukraine Extension Scheme* – dotyczył sytuacji, w której obywatele Ukrainy przebywali na terytorium Wielkiej Brytanii, ale ich pozwolenie w tym zakresie wygasło w 2022 r. i byli zmuszeni do wyjazdu z Wielkiej Brytanii w sytuacji, gdy na terytorium Ukrainy trwała wojna¹⁰⁰.

Według danych zgromadzonych przez działające przy Organizacji Narodów Zjednoczonych Biuro Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców, na koniec listopada w Wielkiej Brytanii znajdowało się 147 tys. ukraińskich uchodźców¹⁰¹. Spośród państw graniczących z Ukrainą, wykluczając agresora, większą liczbę uchodźców przyjęła Polska (ponad 1,5 miliona). Jeśli wykluczyć państwa graniczące z Ukrainą, to Wielka Brytania była piątym państwem, które przyjęło największą liczbę uchodźców po Niemczech (ok. 1 mln), Czechach (prawie 0,5 mln), Włoszech (164 tys.) i Hiszpanii

⁹⁶ <https://migrationobservatory.ox.ac.uk/resources/commentaries/integration-in-the-uk-and-the-post-brexit-immigration-system/>

⁹⁷ <https://www.gov.uk/guidance/apply-for-a-ukraine-family-scheme-visa>

⁹⁸ <https://www.gov.uk/guidance/apply-for-a-ukraine-family-scheme-visa>

⁹⁹ <https://www.gov.uk/register-interest-homes-ukraine>

¹⁰⁰ <https://www.gov.uk/guidance/apply-to-stay-in-the-uk-under-the-ukraine-extension-scheme>

¹⁰¹ <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

(156 tys.). Łatwo dostrzec, że różnice z ostatnią dwójką są niewielkie i realnie jedynie Polska, Niemcy i Czechy przyjęły zdecydowanie wyższą liczbą uchodźców.

Pomoc humanitarna przekazywana przez Wielką Brytanię dotyczy nie tylko funduszy państwowych. Równie ważną (jeśli nie ważniejszą) rolę odgrywają instytucje prywatne.

W Wielkiej Brytanii główną prywatną organizacją pomocy humanitarnej jest wspomniana Komisja Ratunkowa ds. Katastrof, która skupia piętnaście największych prywatnych organizacji pomocowych w tym kraju, w tym Brytyjski Czerwony Krzyż oraz Caritas w Anglii i Walii (*Catholic Agency for Overseas Development*)¹⁰². W ramach zbiórki Komisji na pomoc humanitarną Ukrainie (*Ukraine Humanitarian Appeal*) zebrano prawie identyczną kwotę z tą, jaką przeznaczyło państwo, bo było to 389 mln funtów¹⁰³. Szacuje się, że organizacja ta wsparła różnymi formami pomocy w samej Ukrainie, jak i poza Ukrainą, łącznie 13 mln obywateli tego państwa, m.in. dostarczyła wodę prawie 2 mln mieszkańców Ukrainy, 130 tys. żywność, zaś 70 tys. opiekę zdrowotną¹⁰⁴.

Oprócz Komisji Ratunkowej ds. Katastrof, skupiającej największe organizacje, w pomoc humanitarną Ukrainie był zaangażowany szereg mniejszych instytucji charytatywnych z Wielkiej Brytanii. Np. działająca w Wielkiej Brytanii od 2014 r. organizacja British-Ukrainian Aid dostarczyła na Ukrainę 26 tys. opasek uciskowych, tyle samo wojskowych apteczek pierwszej pomocy oraz prawie 100 ambulansów¹⁰⁵. Łączna kwota tylko tych zakupów, a było ich więcej, British-Ukrainian Aid przekracza 3 mln funtów.

2. Francja

Według Instytutu Światowej Gospodarki w Kilonii, Francja w okresie od 24.01.2022 do 20.11.2022 zobowiązała się do przekazania Ukrainie **pomocy wojskowej** w wysokości 0,47 mld euro (ok. 1/10 tego, co Wielka Brytania), **pomocy finansowej** dwustronnej w wysokości 0,8 mld euro (ok. 1/3 tego, co Wielka Brytania) oraz prawie 6 mld euro w ramach instrumentów unijnych (ponad dwa razy więcej niż Wielka Brytania) oraz **pomocy humanitarnej** w wysokości 0,14 mld euro (ok. 1/3 tego, co Wielka Brytania)¹⁰⁶. **Łącznie pomoc Francji dla**

¹⁰² <https://www.dec.org.uk/who-we-are>

¹⁰³ <https://www.dec.org.uk/appeal/ukraine-humanitarian-appeal>

¹⁰⁴ <https://www.dec.org.uk/article/how-donations-are-helping-people-affected-by-conflict-in-ukraine>

¹⁰⁵ <https://www.british-ukrainianaid.org/>

¹⁰⁶ <https://www.ifw->

[kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support](https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support)

Ukrainy wyniosła 1,41 mld euro w ujęciu dwustronnym (ok. ¼ pomocy Wielkiej Brytanii) oraz 7,39 mld euro po uwzględnieniu także pomocy w ramach instrumentu Unii Europejskiej (prawie tyle samo, co Wielka Brytania).

Z punktu widzenia **kwot bezwzględnych, pomoc wojskowa lokowała Francję na dziesiątej pozycji** w rankingu dostarczcycieli takiej pomocy Ukrainie. W przypadku **dwustronnej pomocy finansowej, Francja znajdowała się na dziesiątej pozycji**. W przypadku **pomocy humanitarnej, Francja znajdowała się dziesiątej pozycji**. **Łączna pomoc dwustronna Ukrainie powodowała, że Francja była na szóstej pozycji** po USA, Wielkiej Brytanii, Polsce, Niemczech i Kanadzie¹⁰⁷.

W ujęciu względnym, w oparciu o wskaźnik stosunku wielkości udzielonej pomocy do rocznego PKB Francji, lokowała się ona na **dwudziestej trzeciej pozycji ze wskaźnikiem 0,02% w zakresie pomocy wojskowej, na dziewiątej pozycji ze wskaźnikiem 0,03% w zakresie pomocy finansowej** oraz na dwudziestej szóstej pozycji ze wskaźnikiem **0,005% w przypadku pomocy humanitarnej**. Pod względnej łącznej udzielonej pomocy Ukrainie, Francja – ze wskaźnikiem na poziomie niecałego **0,05% PKB** – lokowała się na początku trzeciej dziesiątki spośród 40 państw¹⁰⁸. Warto przypomnieć, że spośród 40 państw dostarczających pomoc Ukrainie, PKB Francji było szóstym największym po USA, Chinach (których pomoc była ograniczona), Japonii, Niemczech i Wielkiej Brytanii. Przy czym różnice między PKB Wielkiej Brytanii i Francji były niewielkie.

2.1. Wsparcie polityczne i finansowe

Analizę wsparcia Francji udzielanego Ukrainie należy rozpocząć od stwierdzenia, że Emmanuel Macron, prezydent tego państwa od 2017 r., zasłynął z antynatowskich wypowiedzi o „śmierci mózgowej sojuszu”, a także wzywał do większej niezależności Unii Europejskiej w dziedzinie bezpieczeństwa od Stanów Zjednoczonych (projekt określany za pomocą nowomowy jako „autonomia strategiczna”)¹⁰⁹. Zamiast inwestowania w NATO, prezydent Francji był zwolennikiem „strategicznego” dialogu z dyktatorem Władimirem Putin, czego symbolem było zaproszenie rosyjskiego przywódcy na salony pałacu w Wersalu w 2017

t_Tracker.xlsx

¹⁰⁷ <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>

¹⁰⁸ <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>

¹⁰⁹ <https://www.reuters.com/world/europe/macrons-mixed-messages-ukraine-unnerve-some-western-allies-2022-12-08/>

roku¹¹⁰. Tym samym Emmanuel Macron kontynuował obecność w polityce Francji od lat 50. XX w. strategię utrzymywania „specjalnych relacji” ze wschodnią potęgą, niezależnie czy był to Związek Sowiecki, czy Federacja Rosyjska¹¹¹. Należy także wskazać, że pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę w 2022 r. oznaczała złamanie porozumień mińskich z 2014 i 2015 r., wypracowanych w ramach formatu normandzkiego przy udziale Niemiec i właśnie Francji¹¹². Francja tym samym była współodpowiedzialna za legitymizację okupacji terytorium ukraińskiego od 2014 r. i w ten sposób przyczyniła się do zachęcenia Rosji do kolejnych tego typu działań w 2022 roku.

W grudniu 2022 r. François Heisbourg, pracownik brytyjskiego think tanku, International Institute for Strategic Studies (IISS), wyróżnił trzy fazy w polityce Francji wobec pełnoskalowego rosyjsko-ukraińskiego konfliktu¹¹³: (1) fazę, w ramach której władze Francji dążyły do nieponiżania Rosji i przyjmowania roli mediatora, a jednocześnie w ograniczonym stopniu wspierały wojskowo Ukrainę (luty – początek września 2022 r.); (2) fazę bardziej krytycznego stanowiska wobec Rosji połączonego ze zwiększeniem wsparcia wojskowego dla Ukrainy (połowa września – połowa listopada 2022 r.) oraz (3) fazę powrotu do wcześniejszych wezwań do tego, aby nie poniżać Rosji i do idei Francji jako mediatora w obecnym konflikcie (od końca listopada 2022 r.).

W fazie pierwszej typowe dla przywódcy Francji były rozmowy telefoniczne z dyktatorem Rosji, a także wizyty w Moskwie w celu znalezienia „dyplomatycznego rozwiązania” dla rosyjsko-ukraińskiego konfliktu¹¹⁴. O sensie tego typu inicjatyw najlepiej świadczy fakt, że po jednej z rozmów z Władimirem Putin z połowy lutego 2022 r., prezydent Francji naiwnie twierdził, że otrzymał osobiste zapewnienie rosyjskiego przywódcy o tym, że Rosja nie będzie eskalowała konfliktu z Ukrainą („I secured an assurance there would be no deterioration or escalation” „Uzyskałem zapewnienie, że nie będzie pogorszenia ani eskalacji”)¹¹⁵. Takie stanowisko władz Francji nie dziwi w kontekście stanowiska zajmowanego przez francuski wywiad wojskowy, którego szef, gen. Eric Vignat, został zdymisjonowany pod koniec marca 2022 r. za brak przewidzenia rosyjskiej inwazji¹¹⁶. Z kolei w maju 2022 r. strona ukraińska

¹¹⁰ <https://www.politico.eu/article/emmanuel-macron-vladimir-putin-awkward-first-date-versailles/>

¹¹¹ <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/88588>

¹¹² <https://www.csis.org/analysis/understanding-normandy-format-and-its-relation-current-standoff-russia>

¹¹³ <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/88588>

¹¹⁴ <https://www.reuters.com/world/europe/opponents-mock-frances-macron-over-ukraine-diplomacy-face-questions-themselves-2022-02-23/> <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/03/06/macron-is-likely-win-french-presidency-part-thanks-putin/>

¹¹⁵ <https://www.bbc.com/news/world-europe-60299790>

¹¹⁶ <https://www.bbc.com/news/world-europe-60938538>

ujawniła, że w ramach mediacji prowadzonych przez Francję, Emmanuel Macron domagał się ustępstw terytorialnych od Ukrainy¹¹⁷. To w ramach tej fazy w czerwcu 2022 r. prezydent Francji Emmanuel Macron w trakcie kampanii o reelekcję stwierdził, że Zachód nie może doprowadzić do „poniżenia” Rosji i powinien zaoferować Putinowi sposób wyjścia z twarzą z tego konfliktu („We must not humiliate Russia so that the day when the fighting stops we can build an exit ramp through diplomatic means” „Nie wolno nam upokarzać Rosji, aby w dniu zakończenia walk stworzyć rampę wyjściową dyplomatycznymi środkami”)¹¹⁸. Dowiódł on kolejny raz, że bardziej niż o los mordowanej, torturowanej, gwałconej, przesiedlanej i zmuszonej do życia w nieludzkich warunkach ludności Ukrainy martwi się on o dobre relacje z Federacją Rosyjską po zakończeniu konfliktu. Jednym z uzasadnień dla podtrzymywania komunikacji między prezydentem Francji a jego rosyjskim odpowiednikiem były zabiegi Emmanuela Macrona z września 2022 r. o ustalenie strefy zdemilitaryzowanej dookoła ukraińskich elektrowni atomowych¹¹⁹. O sensie prowadzenia tego typu negocjacji świadczy fakt, że zakończyły się one porażką. Na początku września 2022 r. doradca francuskiego ministra obrony narodowej, Sébastien Lecornu, stwierdził, że prezydent Francji chce w konflikcie rosyjsko-ukraińskim pełnić rolę „mocarstwa balansującego” (balancing power), czyli taką samą rolę jaką Emmanuel Macron wskazywał swojemu państwu w Azji w kontekście konfliktu między USA a Chinami¹²⁰. Podkreślił on, że Francja stoi na stanowisku, iż Ukraina powinna zwyciężyć, ale Rosja nie może być upokorzona („Ukraine will and must win, but Russia must not be humiliated” „Ukraina wygra i musi wygrać, ale Rosji nie wolno upokarzać”).

Jeśli chodzi o fazę drugą, to widoczne były pewne zmiany w polityce Francji wobec pełnoskalowej wojny rosyjsko-ukraińskiej. Elementem tego były zwiększone dostawy uzbrojenia zadeklarowane we wrześniu 2022 roku¹²¹. Pewną odmianą było też wystąpienie Emmanuela Macrona we wrześniu 2022 r. przed Zgromadzeniem Ogólnym ONZ, gdzie działania Rosji określił jako „nowy imperializm” i wskazał, że pozostawanie neutralnym wobec tego konfliktu oznacza de facto stawanie po stronie agresora („Those who remain silent today - despite themselves or secretly with a certain complicity - are serving the cause of a new

¹¹⁷ <https://www.politico.eu/article/zelenskyy-macron-asked-ukraine-concession-help-putin-save-face/>

¹¹⁸ <https://www.france24.com/en/europe/20220606-macron-draws-new-wave-of-criticism-over-call-not-to-humiliate-russia>

¹¹⁹ <https://www.reuters.com/world/europe/putin-macron-trade-blame-over-ukraine-nuclear-plant-security-2022-09-11/>

¹²⁰ <https://www.politico.eu/article/uk-and-france-at-odds-over-military-training-for-ukrainians/>
https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/06/05/military-aid-to-ukraine-the-contrasting-efforts-of-the-west_5985744_4.html

¹²¹ <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/88588>

imperialism, a contemporary cynicism that is destroying the world order” „Ci, którzy dzisiaj milczą – wbrew sobie lub potajemnie przy pewnym współdziale – służą sprawie nowego imperializmu, współczesnego cynizmu, który niszczy porządek świata”¹²². To w ramach tej fazy Emmanuel Macron w połowie listopada 2022 r. określił rosyjskie ataki na cele cywilne w Ukrainie jako „zbrodnie wojenne” i wskazał, że nie mogą one pozostawać „bezkarne” („Ukraine suffered massive shelling today, leaving much of the country without water or electricity. Strikes against civilian infrastructures are war crimes and cannot go unpunished” „Ukraina doświadcza dziś zmasowanego ostrzału, pozbawiającego znaczną część kraju wody i prądu. Ataki na infrastrukturę cywilną są zbrodniami wojennymi i nie mogą pozostać bezkarne”)¹²³.

W drugiej połowie listopada 2022 r. Francja jako pierwsze państwo UE poparła propozycję instytucji unijnych w zakresie powołania specjalnego trybunału wysokiego szczebla ds. zbadania rosyjskich zbrodni podczas agresji na Ukrainę¹²⁴. Francja wspierała Ukrainę także w zakresie dokumentowania rosyjskich zbrodni wojennych poprzez wysłanie patomorfologów, śledczych, mobilnego laboratorium do testowania DNA, a także skierowała dodatkowy personel do Międzynarodowego Trybunału Karnego (International Criminal Court, ICC) i wsparła jego działalność w tym zakresie kwotą pół miliona euro¹²⁵.

Powrót w ramach fazy trzeciej do retoryki i działań typowych dla fazy pierwszej zaczął być widoczny już pod koniec listopada 2022 r. Negatywnie został odebrany fakt, że w trakcie szczytu NATO w Bukareszcie w dniach 29-30 listopada 2022 r., poświęconego m.in. pomocy Ukrainie, byli obecni ministrowie spraw zagranicznych wszystkich państw poza Francją, której przedstawiciel przebywał ze swoim prezydentem w USA, choć jego amerykański odpowiednik zjawiał się w Rumunii¹²⁶. Negatywny wizerunek Francji ws. konfliktu z Ukrainą został pogłębiony na początku grudnia 2022 r. przez wywiad udzielony przez prezydenta Francji, Emmanuela Macrona. Choć w wywiadzie stwierdził, że Ukraina zdecyduje o tym, kiedy i jakie podjąć negocjacje z Rosją, to jednocześnie wskazał na potrzebę udzielenia przez Zachód gwarancji bezpieczeństwa Rosji („This means that one of the essential points we must address

¹²² <https://www.reuters.com/world/europe/taking-swipe-russia-macron-says-fence-sitters-need-wake-up-2022-09-20/>

¹²³ <https://twitter.com/EmmanuelMacron/status/1595532999839342604>

¹²⁴ <https://nl.ambafrance.org/Ukraine-Special-tribunal-on-Russian-crimes-of-aggression-30-November-2022>
<https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-20/eu-leaders-divided-on-how-to-probe-potential-russian-war-crimes>

¹²⁵ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/ukraine/situation-in-ukraine-what-is/fighting-impunity/>

¹²⁶ <https://www.reuters.com/world/europe/macrons-mixed-messages-ukraine-unnerve-some-western-allies-2022-12-08/>

– as [Russian] president [Vladimir] Putin has always said – is the fear that NATO comes right up to its doors and the deployment of weapons that could threaten Russia. That topic will be part of the topics for peace, so we need to prepare what we are ready to do, how we protect our allies and member states, and how to give guarantees to Russia the day it returns to the negotiating table” „Oznacza to, że jedną z zasadniczych kwestii, którymi musimy się zająć – jak zawsze powtarzał [rosyjski] prezydent [Władimir] Putin – jest obawa, że NATO zbliży się do jego granic i rozmieści broń, która może zagrozić Rosji. Ten temat będzie częścią tematów [rozmów] pokojowych, więc musimy przygotować się, co jesteśmy gotowi zrobić, jak chronić naszych sojuszników i państwa członkowskie oraz jak dać gwarancje Rosji w dniu jej powrotu do stołu negocjacyjnego”¹²⁷. Był to pierwszy w historii przypadek propozycji udzielenia gwarancji państwu, które było agresorem, nie zaś ofiarą napaści. Należy to odczytywać jako dowód na to, że francuskie władze wciąż są zainteresowane reprezentowaniem rosyjskich interesów na Zachodzie poprzez powoływanie się na rosyjską propagandę, kłamliwie uzasadniająca rosyjską agresję obawami Rosji o członkostwo Ukrainy w NATO.

Co gorsza, prezydent Francji pytany o kontrowersje związane z jego wypowiedzią nie wycofał się ze wcześniejszych słów, ale powtórzył, że porozumienie pokojowe będzie zakładać elementy „bezpieczeństwa zbiorowego w regionie” („I don't think we should make a big deal out of that and create controversies where there's none. I've always said...that in the peace negotiations at the end, there will be territorial issues, and they belong to the Ukrainians, and there will be issues of collective security for the whole region” “Nie sądzę, że powinniśmy robić z tego wielką sprawę i tworzyć kontrowersje tam, gdzie ich nie ma. Zawsze mówiłem... że w negocjacjach pokojowych na końcu pojawiają się kwestie terytorialne, które należą do Ukraińców, oraz kwestie bezpieczeństwa zbiorowego dla całego regionu”¹²⁸. Trudno zrozumieć przesłanki intelektualne, które uzasadniałyby podnoszenie kwestii mechanizmu bezpieczeństwa zbiorowego z udziałem agresora w postaci Federacji Rosyjskiej.

Jeśli chodzi o wspomnianą wcześniej pomoc finansową Francji w ramach dwustronnej współpracy w wysokości 0,8 mld euro, to obejmowała ona m.in. 400 mln euro w ramach gwarancji kredytowych państwa francuskiego przez Francuską Agencję Rozwoju (Agence Française de Développement, AFD) oraz 100 mln euro w ramach gwarancji dla pomocy

¹²⁷ <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/news/macrons-idea-of-security-guarantees-to-russia-faces-backlash/>

¹²⁸ <https://www.reuters.com/world/europe/macrons-mixed-messages-ukraine-unnerve-some-western-allies-2022-12-08/>

udzielanej przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBRD)¹²⁹. Warto to zestawić z wartościami 1,2 mld euro gwarancjami, jakie rząd francuski udzielił krajowym przedsiębiorstwom, które wezmą udział w odbudowie Ukrainy. Z kolei, w ramach zorganizowanej 13 grudnia 2022 r. konferencji w Paryżu o pomocy Ukrainie, udało się Francji uzyskać zobowiązania ze strony 70 państw na kwotę 1 mld euro¹³⁰.

Wizerunek Francji w zakresie pomocy finansowej Ukrainie poprawiały zobowiązania przyjęte w ramach Unii Europejskiej. W ramach prawie 30 mld euro pomocy zadeklarowanej bezpośrednio w ramach UE, Francja zobowiązała się przyjąć na siebie zobowiązania w około 1/6 tej kwoty, bo aż ponad 5 mld euro. Jednocześnie w ramach zadeklarowanej przez Europejski Bank Inwestycyjny (EIB) 2 mld euro pomocy Ukrainie, Francja przyjęła na siebie zobowiązania w wysokości około 1/5 tej kwoty, bo 0,38 mld euro¹³¹.

Jeśli chodzi o sankcje, to Francja wprowadzała je zgodnie z wytycznymi uzgodnionymi w ramach Unii Europejskiej i obejmowały one pojedynczych rosyjskich obywateli, rosyjskie banki, rosyjskie przedsiębiorstwa, a także rosyjskie media (m.in. zakaz działalności na terytorium UE rosyjskiego Sputnika, RT [dawniej Russia Today] oraz Russia 24)¹³².

2.2. Wsparcie wojskowe

Oryx wskazuje na następujące dostawy uzbrojenia z Francji na Ukrainę, zwracając uwagę, że były one mniejsze niż te, jakich dokonały Niemcy¹³³:

- bliżej nieokreślona liczba przenośnych zestawów przeciwlotniczych typu Mistral, a także przeciwpancernych pocisków kierowanych typu MILAN oraz Javelin (luty-marzec 2022 r.)
- około 18 nowoczesnych samobieżnych armatohaubic kalibru 155mm typu Caesar (dostarczane od maja 2022 r.), czyli prawie ¼ liczby, jaką posiadają siły zbrojne Francji

¹²⁹ <https://onu-geneve.delegfrance.org/Standing-with-the-Ukrainian-People>

¹³⁰ <https://www.reuters.com/world/europe/russia-pounds-ukraine-civil-infrastructure-powers-meet-provide-aid-2022-12-13/>

¹³¹ [https://www.ifw-](https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx)

[kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx](https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx)

¹³² <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/ukraine/situation-in-ukraine-what-is/imposing-sanctions-against-russia-and-belarus/>

¹³³ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/07/arms-for-ukraine-french-weapon.html>

- nieokreślona liczba min przeciwczołgowych typu HPD2A2 (czerwiec – lipiec 2022 r.)
- około 60 bojowych wozów piechoty typu VAB (lipiec 2022 r.)
- bliżej nieokreślona liczba ciężarówek (TRM 2000 i GBC 180) i pojazdów typu Peugeot P4 (od lipca do września 2022 r.)
- kilkanaście sztuk artylerii ciągniętej 155mm typu TRF1 zakupionych ze środków przekazanych przez Francję Ukrainie (październik 2022 r.)
- 2 wyrzutnie rakietowe 227mm typu LRU MLRS (listopad 2022 r.)
- 2 baterie przeciwlotnicze typu Crotale (listopad 2022 r.)

Jednocześnie Francja zapowiedziała przekazanie Ukrainie 20 pojazdów typu 20 ACMAT Bastion, radarów typu Master 200, a także 6 sztuk artylerii samobieżnej kalibru 155mm typu Caesar (zapowiedź z października 2022 r.)¹³⁴. Jeszcze w czerwcu 2022 r. przedstawiciele Francji informowali o tym, że rozważają dostarczenie Ukrainie przeciwokrętowych pocisków typu Exocet¹³⁵, ale brak informacji potwierdzających dostarczenie takiego sprzętu. Francja dostarczyła Ukrainie także karabiny maszynowe, amunicję artyleryjską, granaty, sprzęt ochrony indywidualnej, uniformy wojskowe, a także urządzenia optyczne¹³⁶.

Francja wspiera – we współpracy ze Stanami Zjednoczonymi – Ukrainę, dostarczając kilka razy dziennie danych wywiadowczych w oparciu o francuskie satelity zwiadowcze (Helios, Pléiades i CSO)¹³⁷.

W październiku 2022 r. Emmanuel Macron zapowiedział utworzenie funduszy o wartości 100 milionów euro na rzecz zakupów uzbrojenia przez Ukrainę we francuskim przemyśle zbrojeniowym¹³⁸. W listopadzie 2022 r. fundusz ten został powiększony do 200 mln euro¹³⁹. Jednocześnie Francja partycypowała w unijnym funduszu *European Peace Facility* na rzecz pomocy wojskowej Ukrainie. Spośród 3,1 mld euro tego funduszu, Francja sfinansowała jego około 1/6 w kwocie 540 mln euro¹⁴⁰.

¹³⁴ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/07/arms-for-ukraine-french-weapon.html>

¹³⁵ <https://www.leparisien.fr/politique/sebastien-lecornu-il-faut-aider-les-ukrainiens-a-tenir-dans-la-duree-27-06-2022-YEYWWGRSLZBTJCFD2XTAEGYJ5U.php>

¹³⁶ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/07/arms-for-ukraine-french-weapon.html>

¹³⁷ <https://www-lopinion-fr.translate.google/international/la-france-a-forme-des-soldats-ukrainiens-juste-avant-linvasion-russe>

¹³⁸ <https://www.rfi.fr/en/international/20221007-france-creates-%E2%82%AC100m-fund-for-ukraine-to-buy-weapons>

¹³⁹ <https://uk.ambafrance.org/President-reiterates-solidarity-for-Ukraine-to-his-counterpart>

¹⁴⁰ <https://www.ifw->

[kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx](https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx)

Jeśli chodzi o szkolenie ukraińskich sił zbrojnych, to pojawiły się informacje, że tuż przed pełnoskalową inwazją Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 r. na terytorium Francji był szkolony ukraiński personel pod kątem posługiwania się przekazanymi później pociskami przeciwpancernymi typu MILAN i Javelin oraz przeciwlotniczymi typu Mistral¹⁴¹.

W ujawnionym w sierpniu 2022 r. nagraniu rozmowy między prezydentem Emmanuelem Macronem a prezydentem Wołodymyrem Zełenskim z poranka 24 lutego 2022 r., prezydent Ukrainy podkreśla obecność rosyjskich wojsk specjalnych w Kijowie¹⁴². Dzień później, 25 lutego 2022 r., francuska agencja prasowa AFP poinformowała o tym, że władze Francji skierowały do Kijowa 9 pracowników elitarniej jednostki policji GIGN, aby wesprzeć obecnych tam 5 członków GIGN w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa personelowi francuskiej ambasady¹⁴³. Co ciekawe, zbiegło się to z wypowiedzią ministra spraw zagranicznych Francji, Jean-Yvesa Le Driana, który oskarżył Rosjan o rozpoczęcie „wojny totalnej” z Ukrainą. Jednocześnie wskazał on, że jednym z głównych celów Rosjan jest prezydent Ukrainy i że Francja jest gotowa zapewnić Wołodymyrowi Zełenskiemu bezpieczeństwo („This is total war. Putin has decided (...) to take Ukraine off the map of nations. (...) What Putin wants is Ukraine’s submission, and he will pursue his offensive until the end. (...) President Zelensky’s security is a central element of all that’s happening. We are ready to help him if necessary” “To jest wojna totalna. Putin postanowił (...) wymazać Ukrainę z mapy narodów. (...) To, czego chce Putin, to uległość Ukrainy i będzie prowadził swoją ofensywę do końca. (...) Bezpieczeństwo prezydenta Zełenskiego jest centralnym elementem tego wszystkiego, co się dzieje. W razie potrzeby jesteśmy gotowi mu pomóc”)¹⁴⁴. Być może ta wypowiedź stała się powodem późniejszych spekulacji medialnych na temat roli francuskich komandosów w zapewnieniu ochrony prezydentowi Ukrainy. Ostatecznie ambasada Francji w Kijowie bardzo szybko zaprzestała działalności i od 28 lutego do 14 kwietnia działała we Lwowie¹⁴⁵.

Na początku pełnoskalowej inwazji Rosji działania szkoleniowe Francji ograniczyły się do 40 członków sił zbrojnych Ukrainy, którzy przebywali na terytorium Francji, aby uzyskać wiedzę o francuskim uzbrojeniu, w tym systemach artyleryjskich Caesar¹⁴⁶. Tymczasem w połowie

¹⁴¹ <https://www-lopinion-fr.translate.google/international/la-france-a-forme-des-soldats-ukrainiens-juste-avant-linvasion-russe>

¹⁴² <https://twitter.com/JimmySecUK/status/1567518365761011712>

¹⁴³ <https://english.alarabiya.net/News/world/2022/02/25/France-sends-elite-police-unit-to-protect-its-embassy-in-Ukraine-s-Kyiv> https://twitter.com/tom_antonov/status/1497176627012378654

¹⁴⁴ <https://english.alarabiya.net/News/world/2022/02/25/-This-is-total-war-France-says-Putin-wants-to-remove-Ukraine-off-map-of-nations->

¹⁴⁵ https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/french-embassy-returns-to-kyiv/

¹⁴⁶ <https://www.politico.eu/article/uk-and-france-at-odds-over-military-training-for-ukrainians/>

września 2022 r. emerytowany francuski pułkownik, Michel Goya, wskazywał, że biorąc pod uwagę podobne doświadczenie w Afryce oraz dostępne zasoby w kraju, Francja bez problemu mogła zaoferować podobną skalę szkolenia ukraińskich żołnierzy jak Wielka Brytania¹⁴⁷. Jednocześnie jednak część ekspertów wojskowych zwracała uwagę, że Francję ogranicza w tym zakresie zaangażowanie w Afryce Północnej. Francuskie stanowisko uległo zmianie dopiero w połowie października 2022 r., kiedy to zapowiedziano przyjęcie w kraju 2 tys. ukraińskich żołnierzy¹⁴⁸. Kilkutygodniowe szkolenie ma odbywać się w różnych francuskich jednostkach w zakresie (1) ogólnego prowadzenia działań wojennych, (2) szkoleń specjalistycznych (np. w zakresie logistyki), a także (3) posługiwania się uzbrojeniem dostarczonym przez Zachód. Warto odnotować, że część obserwatorów wskazywała, że Francja zyskała możliwość szkolenia ukraińskich żołnierzy, gdyż na początku listopada 2022 r. Emanuel Macron zapowiedział ograniczenie podobnej działalności w afrykańskim Sahelu¹⁴⁹.

Choć bilateralne szkolenia realizowane przez Francję były ograniczone, to jednocześnie popierała ona unijny projekt operacji szkoleniowej ukraińskich żołnierzy na terytorium Unii Europejskiej¹⁵⁰. Inicjatywa ta rozwijała się w powolnym tempie typowym dla unijnych struktur biurokratycznych. Jej ideę ogłoszono pod koniec sierpnia 2022 roku¹⁵¹. Prawie dwa miesiące później, 17 października 2022 r., doszło do zatwierdzenia tego projektu z deklaracją przeszkolenia przez dwa lata 15 tys. ukraińskich żołnierzy¹⁵². Warto zwrócić uwagę, że w tym samym czasie Brytyjczycy przeszkolą około cztery razy więcej członków sił zbrojnych Ukrainy, bo aż 60 tys. Kolejny miesiąc zajęło UE zatwierdzenie w połowie listopada 2022 r. 16 mln euro funduszy na ten cel przez Radę Unii Europejskiej¹⁵³.

2.3. Pomoc humanitarna

Do 20 listopada 2022 r. władze Francji przekazały pomoc humanitarną Ukrainie o łącznej

¹⁴⁷ <https://www.politico.eu/article/uk-and-france-at-odds-over-military-training-for-ukrainians/>

¹⁴⁸ <https://www.reuters.com/article/ukraine-crisis-france-arms-idUSKBN2RA0G6>

¹⁴⁹ <https://www.france24.com/en/africa/20221109-live-france-announces-end-of-anti-jihadist-west-africa-military-operation>

¹⁵⁰ <https://www.politico.eu/article/uk-and-france-at-odds-over-military-training-for-ukrainians/>

¹⁵¹ <https://www.politico.eu/article/eu-ukraine-train-army/>

¹⁵² <https://apnews.com/article/russia-ukraine-nato-foreign-policy-european-union-c000ba896559eee256e83769011e0c41>

¹⁵³ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/15/ukraine-eu-launches-military-assistance-mission/>

wartości 0,14 mld euro¹⁵⁴. Do połowy grudnia 2020 roku ta kwota wzrosła o kolejne 100 mln euro. Specyfiką francuską było znaczące bezpośrednie zaangażowanie instytucji państwowych w dostarczenie 2600 ton pomocy w ramach prawie 40 konwojów. Jednym z bardziej spektakularnych przedsięwzięć w tym zakresie była operacja „Statek na rzecz Ukrainy”, dotycząca wysłania z Marsylii do Rumunii statku z pomocą humanitarną dla Ukrainy¹⁵⁵. Z kolei, w ramach 12 przeprowadzonych operacji ewakuacji medycznej, do Francji przywieziono 32 rannych ukraińskich żołnierzy oraz 40 dzieci. Władze francuskie przekazały także znaczące kwoty na pomoc humanitarną organizacjom międzynarodowym. W pierwszym rządzie dotyczyło to kwoty 140 mln euro dla międzyrządowych organizacji należących do systemu Narodów Zjednoczonych (UNHCR, IOM, WFP, OCHA, UNICEF, UNOPS, UNDP) i Międzynarodowego Czerwonego Krzyża (ICRC i IFRC). 31,5 mln euro otrzymały zaś pozarządowe organizacje humanitarne¹⁵⁶.

Według danych zgromadzonych przez działające przy Organizacji Narodów Zjednoczonych Biuro Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców, na koniec listopada we Francji znajdowało się 119 tys. ukraińskich uchodźców¹⁵⁷. Jak wskazano wcześniej, większa liczba uchodźców znajdowała się w Polsce (ponad 1,5 miliona), Niemczech (ok. 1 mln), Czechach (prawie 0,5 mln), Włoszech (164 tys.), Hiszpanii (156 tys.) i Wielkiej Brytanii (142). Niewiele mniej uchodźców przyjęła Słowacja (102 tys.), mająca 12-krotnie mniejszą populację niż Francja. W ramach pomocy udzielanej ukraińskim uchodźcom, do francuskich szkół przyjęto 20 tys. ukraińskich dzieci i 2 tys. ukraińskich studentów. Równocześnie władze francuskiej finansowały program intensywnych kursów języka francuskiego dla uchodźców¹⁵⁸.

3. Hiszpania

Według Instytutu Światowej Gospodarki w Kilonii, Hiszpania w okresie od 24.01.2022 do 20.11.2022 zobowiązała się do przekazania Ukrainie **pomocy wojskowej** w wysokości 0,08 mld euro (ok. 1/5 tego, co Francja), **pomocy finansowej** dwustronnej w wysokości 0,2 mld euro (ok. 1/4 tego, co Francja) oraz prawie 4 mld euro w ramach instrumentów unijnych (ok.

¹⁵⁴ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/ukraine/situation-in-ukraine-what-is/addressing-the-humanitarian-and-economic-emergency-in-ukraine/>

¹⁵⁵ <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/ukraine/situation-in-ukraine-what-is/addressing-the-humanitarian-and-economic-emergency-in-ukraine/article/a-ship-for-ukraine-operation>

¹⁵⁶ <https://onu-geneve.delegfrance.org/Standing-with-the-Ukrainian-People>

¹⁵⁷ <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

¹⁵⁸ <https://onu-geneve.delegfrance.org/Standing-with-the-Ukrainian-People>

2/3 tego, co Francja), a także **pomocy humanitarnej** w wysokości 0,1 mld euro (niewiele mniej niż Francja)¹⁵⁹. **Łącznie pomoc Hiszpanii dla Ukrainy** wyniosła 0,38 mld euro w ujęciu dwustronnym (ok. ¼ pomocy Francji) oraz 4,42 mld euro po uwzględnieniu także pomocy w ramach instrumentu Unii Europejskiej (ok. 60% tego co Francja).

Z punktu widzenia **kwot bezwzględnych, pomoc wojskowa lokowała Hiszpanię dopiero na 22 pozycji** w rankingu dostawców takiej pomocy Ukrainie. W przypadku **dwustronnej pomocy finansowej, Hiszpania znajdowała się na dwunastej pozycji**. W przypadku **pomocy humanitarnej, Hiszpania znajdowała się czternastej pozycji**. Łączna pomoc dwustronna Ukrainie powodowała, że Hiszpania była dopiero **na piętnastej pozycji**¹⁶⁰.

W ujęciu względnym, w oparciu o wskaźnik stosunku wielkości udzielonej pomocy do rocznego PKB Hiszpanii, lokowała się ona na **dwudziestej siódmej pozycji ze wskaźnikiem 0,006%** w zakresie pomocy wojskowej, na **piętnastej pozycji ze wskaźnikiem 0,016%** w zakresie pomocy finansowej oraz na **dwudziestej drugiej pozycji ze wskaźnikiem 0,008%** w przypadku pomocy humanitarnej. Pod względnej łącznej udzielonej pomocy Ukrainie, **Hiszpania – ze wskaźnikiem na poziomie niecałego 0,03% PKB – lokowała się w środku trzeciej dziesiątki spośród 40 państw**¹⁶¹. Warto przypomnieć, że spośród 40 państw dostarczających pomoc Ukrainie, PKB Hiszpanii było jedenastym największym po USA, Chinach (których pomoc była ograniczona), Japonii, Niemczech, Wielkiej Brytanii, Francji, Indiach (z niewielką pomocą), Włoszech, Korei Południowej i Kanadzie.

3.1. Wsparcie polityczne i finansowe

28 lutego 2022 r. premier Hiszpanii Pedro Sánchez, wywodzący się z partii socjalistycznej, zapowiedział, że jego kraj będzie gotowy udzielić pomocy wojskowej Ukrainie, ale tylko w zakresie systemów defensywnych. Wykluczył on możliwość dostaw broni ofensywnej, wskazując, że niektórzy z członków koalicji rządzącej (chodziło o radykalnie lewicową partię Unidas Podemos) sprzeciwiają się takiemu rozwiązaniu¹⁶².

Jednakże już 3 marca 2022 r., pod wpływem krytyki ze strony opozycyjnych partii

¹⁵⁹ [https://www.ifw-](https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx)

[kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx](https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx)

¹⁶⁰ <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>

¹⁶¹ <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>

¹⁶² <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9477/CBP-9477.pdf>, s. 36

konserwatywnych, premier Pedro Sanchez poinformował o zmianie stanowiska i gotowości Hiszpanii do wysłania śmiercionośnej broni na Ukrainę¹⁶³. Spotkało się to z krytyką ze strony części lewicowych członków jego rządu.

Podczas swojej wizyty w Kijowie, 21 kwietnia 2022 r., Pedro Sánchez zapowiedział zwiększenie pomocy wojskowej dla Ukrainy, a także poparcie wniosku o śledztwo ws. rosyjskich zbrodni wojennych przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym¹⁶⁴. Premier Hiszpanii zobowiązał się także do wysłania zespołu hiszpańskich śledczych. Pierwszy śledczy dotarł na Ukrainę w listopadzie 2022 roku¹⁶⁵.

Warto też zwrócić uwagę na podobną do Francji koncentrację Hiszpanii na tzw. południowej flance NATO, czyli sprawach Afryki Północnej. Pod koniec maja 2022 r., w związku z 40. rocznicą przystąpienia Hiszpanii do NATO i zbliżającym się szczytem NATO w Madrycie, premier Hiszpanii mówił co prawda o niezachwianym wsparciu sojuszu dla Ukrainy, ale jednocześnie podkreślał potrzebę koncentracji na zagrożeniach płynących z południa dla NATO („I hope that the Madrid conference gives us a chance for a step forward to confront the challenges of the south. The instability in the south is dangerous for the whole of NATO” „Mam nadzieję, że konferencja w Madrycie da nam szansę na zrobienie kroku naprzód, by stawić czoła wyzwaniom południa. Niestabilność na południu jest niebezpieczna dla całego NATO”)¹⁶⁶.

Istotne jest jednak to, że Pedro Sánchez 23 sierpnia 2022 r. brał udział w tzw. platformie krymskiej, gdzie nie tylko potępił nieuzasadnioną agresję Rosji na Ukrainę z bieżącego roku, ale także podkreślał bezprawną okupację Krymu i wezwał Rosję do opuszczenia zajętych terenów jeszcze w 2014 roku¹⁶⁷. Tuż po tym wystąpieniu, 24 sierpnia 2022 r., Ministerstwo Obrony Hiszpanii w oświadczeniu dla prasy poinformowało o przygotowaniu do wysłania na Ukrainę baterii przeciwlotniczej wraz z pociskami, a także amunicji artyleryjskiej, paliwa typu diesel, różnego rodzaju opancerzonych pojazdów, a także 30 tys. zimowych uniformów

¹⁶³ https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/spanish-coalition-split-over-decision-to-deliver-weapons-to-ukraine/

¹⁶⁴ <https://www.reuters.com/world/europe/spains-pm-sanchez-denmarks-pm-frederiksen-visit-kyiv-2022-04-21/>
<https://www.politico.eu/article/spain-to-send-tanks-missiles-to-ukraine-el-pais-reports/>

¹⁶⁵ <https://www.reuters.com/world/europe/training-center-spain-ukrainian-troops-start-operating-end-nov-pm-says-2022-11-21/>

¹⁶⁶ <https://www.reuters.com/world/europe/natos-support-ukraine-is-unbreakable-spains-pm-sanchez-says-2022-05-30/>

¹⁶⁷

https://www.exteriores.gob.es/Embajadas/washington/en/Comunicacion/Noticias/Paginas/Articulos/20220823_NEWS02.aspx

wojskowych¹⁶⁸.

W październiku 2022 r., przy okazji wizyty ministra obrony Hiszpanii, Margarity Robles, w Kijowie i jej spotkania z ukraińskim odpowiednikiem, poinformowano o tym, że zostanie dostarczonych 8 pojazdów opancerzonych w pierwszej transzy i 12 w kolejnej, dwa ambulanse, a także 5 ton produktów medycznych¹⁶⁹.

Natomiast podczas wizyty ministra spraw zagranicznych Hiszpanii, José Manuela Albaresa Bueno, w Kijowie na początku listopada 2022 r. poinformowano o tym, że Hiszpania przekaze Ukrainie baterię systemu przeciwlotniczego Aspide, baterię systemu przeciwlotniczego Hawk, a także pociski przeciwpancerne, moździerz i amunicję do nich¹⁷⁰. W listopadzie doprecyzowano, że Hiszpania przekaze Ukrainie łącznie 6 wyrzutni przeciwlotniczych typu Hawk¹⁷¹.

Zwraca uwagę fakt, że niewielkiej pomocy finansowej w ramach dwustronnych relacji między Hiszpanią a Ukrainą (0,2 mld euro) towarzyszy ponad 10% wkład Hiszpanii w pakiet pomocy finansowej Unii Europejskiej (z prawie 30 mld euro Hiszpania odpowiada za 3,54 mld euro)¹⁷². Podobny 10% wkład ma Hiszpania w pomoc Europejskiego Banku Inwestycyjnego dla Ukrainy (z 2 mld euro takiej pomocy Hiszpania odpowiada za 0,23 mld euro). Łączna pomoc Hiszpanii w ramach unijnych instrumentów finansowych to 3,77 mld euro. Podsumowując, łączna pomoc finansowa w ramach instrumentów dwustronnych i unijnych wynosi prawie 4 mld euro.

Należy odnotować, że na początku grudnia 2022 r. nieznani sprawcy podjęli próbę zastraszenia Hiszpanów i wysłali listy z ładunkami wybuchowymi do trzech hiszpańskich polityków (m.in. ministra obrony i premiera), a także do hiszpańskiej bazy wojskowej i hiszpańskiego producenta uzbrojenia (dwa listy trafiły też do ambasady USA i Ukrainy w Hiszpanii)¹⁷³.

¹⁶⁸ <https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-08-25-22/index.html>

¹⁶⁹ <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3602164-ukraine-to-receive-another-military-aid-package-from-spain-reznikov.html>

¹⁷⁰ <https://www.ukrinform.net/rubric-defense/3606392-fm-kuleba-new-package-of-military-aid-from-spain-already-on-its-way-to-ukraine.html>

¹⁷¹ <https://www.reuters.com/world/europe/spain-send-two-more-hawk-air-defence-systems-ukraine-2022-11-10/>

¹⁷² <https://www.ifw->

[kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx](https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx)

¹⁷³ <https://apnews.com/article/europe-spain-madrid-zaragoza-13c5a78403729f02512133574528e4f6>

3.2. Pomoc wojskowa

Według wspomnianego już serwisu Oryx, Hiszpania dostarczyła następujące uzbrojenie Ukrainie¹⁷⁴:

- co najmniej 1370 wyrzutni przeciwpancernych typu Instalaza C-90 (marzec 2022 r.)¹⁷⁵
- minimum jeden opancerzony ambulans typu RG-31 Nyala (kwiecień 2022 r.)
- około 20 pojazdów wojskowych typu URO VAMTAC (kwiecień 2022 r.)¹⁷⁶
- jedną baterię przeciwlotniczą Aspide (listopad 2022 r.)
- jedną baterię przeciwlotniczą typu MIM-23 Hawk Phase I/III (grudzień 2022 r.)

Jednocześnie Hiszpania zapowiedziała dostarczenie 20 pojazdów M113 oraz bliżej nieokreśloną liczbę artylerii ciągniętej 105mm typu OTO Melara Mod 56¹⁷⁷. Hiszpania dostarczyła karabiny maszynowe, amunicję (liczoną w setkach tysięcy), a także bliżej nieokreśloną liczbę ciężarówek wojskowych¹⁷⁸. Zwraca uwagę fakt, że część pomocy wojskowej Hiszpanii dla Ukrainy była transportowana na okrętach do portów w Polsce, tam rozładowywana i dopiero potem przekazywana na Ukrainę¹⁷⁹.

Według hiszpańskiego „El País” jeszcze w kwietniu 2022 r., choć o tym publicznie nie informowano, podczas wizyty w Kijowie premier Hiszpanii, Pedro Sánchez, zaproponował stronie ukraińskiej przekazanie znajdujących się w posiadaniu Hiszpanii niemieckich czołgów Leopard 2¹⁸⁰. Dopiero na początku czerwca 2022 r. hiszpański „El País” poinformował publicznie o tym, że Hiszpania jest gotowa przekazać Ukrainie niemieckie czołgi typu Leopard 2 oraz przeszkolić ukraińskie załogi najpierw na Łotwie (gdzie stacjonuje hiszpański kontyngent), a potem już na miejscu, w Hiszpanii¹⁸¹. Choć informacji tych początkowo nie skomentował hiszpański rząd, media podkreślały, że taki krok będzie wymagał zgody ze strony eksportera czołgów, czyli władz niemieckich. Tymczasem niemiecka prasa krytykowała taki krok, twierdząc, że byłoby to pierwsze przekazanie zachodnich czołgów Ukrainie, co Rosja

¹⁷⁴ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/04/answering-call-heavy-weaponry-supplied.html>

¹⁷⁵ <https://www.reuters.com/world/europe/spain-send-grenade-launchers-machine-guns-ukraine-minister-says-2022-03-02/>

¹⁷⁶ <https://twitter.com/oryxspioenkop/status/1520377733183942657>

¹⁷⁷ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/04/answering-call-heavy-weaponry-supplied.html>

¹⁷⁸ <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9477/CBP-9477.pdf>, s. 36

¹⁷⁹ https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/spanish-pm-pledges-200-tons-of-military-aid-during-ukraine-visit/

¹⁸⁰ <https://www.reuters.com/world/europe/spain-says-its-mothballed-german-made-tanks-no-fit-state-send-ukraine-2022-08-02/>

¹⁸¹ <https://www.politico.eu/article/spain-to-send-tanks-missiles-to-ukraine-el-pais-reports/>

miałaby jakoby uznać za eskalację¹⁸². Jednak jeszcze w czerwcu minister obrony Hiszpanii, Margarita Robles, potwierdziła, że dostawa 40 wspomnianych czołgów typu Leopard 2A4 na Ukrainę jest jedną z opcji pomocy ze strony Hiszpanii napadniętemu państwu¹⁸³. Niestety, dwa miesiące później, na początku sierpnia, ta sama minister obrony stwierdziła, że dostawa tych czołgów nie jest możliwa, gdyż są one niezdatne do użytku i zagrażają życiu obsługi („We are today looking at all the possibilities, but I can already say that the Leopards in Zaragoza that have not been used for many years cannot be sent because they are in an absolutely deplorable state. We can't give them away because they would be a risk to the people [using them]” „Rozważamy dzisiaj wszystkie możliwości, ale już teraz mogę powiedzieć, że Leopardów z Saragossy, które nie były używane od wielu lat, nie można wysłać, ponieważ są w absolutnie opłakanym stanie. Nie możemy ich oddać, ponieważ stanowiłyby zagrożenie dla [obsługujących ich] ludzi”)¹⁸⁴. Jak widać, powoływano się na argument techniczny, ale media zwracały uwagę, że przyczyna jest polityczna i wynika z braku zgody władz niemieckich na wysłanie tego uzbrojenia na Ukrainę. Jeszcze w sierpniu „El País” wskazał, że rząd Hiszpanii, po wycofaniu się z propozycji dostawy Leopardów, zapowiedział przekazanie Ukrainie 20 amerykańskich transporterów opancerzonych M113¹⁸⁵.

Kiedy w sierpniu 2022 r. Ministerstwo Obrony Hiszpanii po raz pierwszy poinformowało o przygotowania do przekazania Ukrainie baterii zestawów przeciwlotniczych, jednocześnie wskazano, że hiszpańskie siły zbrojne będą szkolić Ukraińców w zakresie obsługi tego sprzętu¹⁸⁶. W listopadzie 2022 r. poinformowano, że chodzi o 20 ukraińskich żołnierzy szkolnych na terenie Hiszpanii w zakresie obsługi zestawu przeciwlotniczego typu Aspide¹⁸⁷. Również w listopadzie 2022 r. Hiszpania poinformowała, że nie tylko przekaże artylerię ciągnioną Ukrainie, ale także dokonana przeszkolenia ukraińskich żołnierzy w zakresie obsługi tego sprzętu¹⁸⁸. Z czasem doprecyzowano, że chodzi o szkolenie 21 ukraińskich żołnierzy w miejscowości Alemeria¹⁸⁹. Wreszcie 21 listopada 2022 r. premier Hiszpanii poinformował o tym, że z końcem miesiąca w hiszpańskim Toledo rozpocznie działalność centrum szkoleniowe

¹⁸² <https://www.france24.com/en/europe/20220610-spain-mulls-whether-to-send-high-tech-tanks-to-ukraine>

¹⁸³ <https://www.reuters.com/world/europe/spain-says-its-mothballed-german-made-tanks-no-fit-state-send-ukraine-2022-08-02/>

¹⁸⁴ <https://www.reuters.com/world/europe/spain-says-its-mothballed-german-made-tanks-no-fit-state-send-ukraine-2022-08-02/>

¹⁸⁵ <https://elpais.com/espana/2022-08-05/defensa-donara-una-veintena-de-blindados-a-ucrania-que-pide-cohetes-y-misiles.html>

¹⁸⁶ <https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-08-25-22/index.html>

¹⁸⁷ <https://www.thelocal.es/20221110/spain-to-send-two-more-air-defence-systems-to-ukraine/>

¹⁸⁸ <https://www.reuters.com/world/europe/spain-send-two-more-hawk-air-defence-systems-ukraine-2022-11-10/>

¹⁸⁹ <https://www.thelocal.es/20221110/spain-to-send-two-more-air-defence-systems-to-ukraine/>

dla ukraińskich żołnierzy¹⁹⁰. Zgodnie z ujawnionymi informacjami, Hiszpania ma szkolić 400 kolejnych ukraińskich żołnierzy co dwa miesiące¹⁹¹.

Hiszpania ma także – niewielki (około 8%) – wkład w unijny fundusz *European Peace Facility* na rzecz pomocy wojskowej Ukrainie. Spośród 3,1 mld euro tego funduszu, Hiszpania sfinansowała jedynie 260 mln euro, czyli około 1/12 tego co Francja¹⁹².

3.3. Pomoc humanitarna

Pomoc humanitarna Hiszpanii dla Ukrainy była niewielka i, jak wspomniano, wyniosła jedynie 100 mln euro. Znacząca część tych środków była wykorzystywana do organizowania bezpośredniej pomocy przez państwo hiszpańskie i jego instytucje. Np. w listopadzie i grudniu 2022 r. szczególnym przedmiotem pomocy były generatory prądu dostarczane w ramach współpracy między hiszpańskim ministerstwem spraw zagranicznych i hiszpańską agencją na rzecz współpracy w zakresie rozwoju międzynarodowego (AECID)¹⁹³. W trakcie konferencji dotyczącej pomocy Ukrainie, 13 grudnia 2022 r. w Paryżu, Hiszpania zobowiązała się do tego, że Ukraina będzie priorytetem hiszpańskiej pomocy rozwojowej w 2023 roku¹⁹⁴. Część środków na pomoc humanitarną władze Hiszpanii przekazywały międzynarodowym organizacjom. Np. 7 mln euro przekazano dwóm przedsięwzięciom Narodów Zjednoczonych: Funduszowi Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF) oraz Funduszowi Ludnościowemu Narodów Zjednoczonych (*United Nations Population Fund*)¹⁹⁵.

W pomoc Ukrainie zaangażowały się także hiszpańskie organizacje pozarządowe. Np. w listopadzie jedna z nich dostarczyła 20 robotów medycznych umożliwiających zdalne diagnozowanie pacjentów¹⁹⁶.

Według danych zgromadzonych przez wspomniane już wcześniej Biuro Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców, na koniec listopada w Hiszpanii znajdowało się 156 tys. ukraińskich uchodźców¹⁹⁷.

¹⁹⁰ <https://www.reuters.com/world/europe/training-center-spain-ukrainian-troops-start-operating-end-nov-pm-says-2022-11-21/>

¹⁹¹ <https://www.thelocal.es/20221110/spain-to-send-two-more-air-defence-systems-to-ukraine/>

¹⁹² [https://www.ifw-](https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx)

[kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx](https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx)

¹⁹³ https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/news/paginas/2022/20221213_aid-to-ukraine.aspx

¹⁹⁴ https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/news/paginas/2022/20221213_aid-to-ukraine.aspx

¹⁹⁵ https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/presidente/news/Paginas/2022/20220421_visit-to-ukraine.aspx

¹⁹⁶ <https://odessa-journal.com/ukraine-received-20-telemedicine-robots-from-a-spanish-ngo/>

¹⁹⁷ <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

Jak wskazano wcześniej, większa liczba uchodźców znajdowała się tylko w Polsce (ponad 1,5 miliona), Niemczech (ok. 1 mln), Czechach (prawie 0,5 mln) i Włoszech (164 tys.). W kontekście wcześniejszych rozważań należy zauważyć, że Hiszpania posiadająca o 1/3 mniej mieszkańców niż Wielka Brytania gościła prawie tyle samo uchodźców, co to państwo (142 tys.). Hiszpania posiada także o 1/3 mniej mieszkańców niż Francja, ale gościła o 30% więcej uchodźców niż Francuzi (119 tys.).

Jednocześnie władze Hiszpanii wspierały finansowo uchodźców kwotą 400 euro w przypadku dorosłych i 100 euro w przypadku dzieci przez okres sześciu miesięcy (warunkiem był m.in. brak otrzymywania pomocy z organizacji pozarządowych)¹⁹⁸. Jednocześnie 35 tys. ukraińskich dzieci zostało przyjętych do hiszpańskich szkół¹⁹⁹.

4. Niemcy wobec wojny na Ukrainie

Stosunek Niemiec do wojny na Ukrainie jest złożony, a realny wymiar pomocy militarnej uważany był przez władze ukraińskie początkowo za niewystarczający. Trudno oprzeć się wrażeniu, że głównym celem Berlina jest doprowadzenie do zawieszenia broni, a nie trwałe osłabienie sił rosyjskiego agresora. Wyjaśnieniem tego rodzaju postawy może być daleko idące uzależnienie od surowców energetycznych sprowadzanych z Rosji, które pomagały niemieckim przedsiębiorstwom utrzymać konkurencyjne koszty produkcji oraz obawa o pokój w Europie. Zdecydowane potępienie działań Putina idzie w parze z sygnalizowaniem gotowości do rozmów i utrzymaniem kanałów komunikacji.

Według Instytutu Światowej Gospodarki w Kilonii, Republika Federalna Niemiec w okresie od 24.01.2022 do 20.11.2022 zobowiązała się do przekazania Ukrainie pomocy wojskowej w wysokości 2,34 mld euro, dwustronnej pomocy finansowej w wysokości 1,15 mld euro oraz za pomocą instrumentów unijnych kolejne 7,17 mld euro, a także pomocy humanitarnej w wysokości 1,95 mld euro²⁰⁰. Łączna pomoc dwustronna wyniosła 5,44 mld euro, zaś po uwzględnieniu instrumentów unijnych 12,62 mld euro (ok. ¼ łącznej pomocy USA).

Inne dostępne dane dotyczące pomocy wojskowej (obejmujące okres do 3 października 2022)

¹⁹⁸ <https://visitukraine.today/blog/675/ukrainians-in-spain-will-be-able-to-receive-financial-assistance>

¹⁹⁹ <https://www.surinenglish.com/spain/support-ukraine-putins-war-20221121175717-nt.html>

²⁰⁰ <https://www.ifw->

[kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx](https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx)

mówiły o zdecydowanie mniejszym udziale Niemiec. I tak na pierwszym miejscu pod względem dostarczonej lub obiecanej pomocy wojskowej były USA (27,40 mld USD), na drugim Wielka Brytania (3,71 mld USD), na trzecim Polska (1,8 mld USD), a dopiero na czwartym Niemcy (1,19 mld USD)²⁰¹.

Jeśli chodzi o udział w instrumentach unijnych, to zwraca uwagę fakt, że Niemcy w 20% (prawie 6 mld euro) finansowały ogólny instrument pomocy UE dla Ukrainy o wartości 29,89 mld euro, w 26% (0,8 mld euro) finansowały instrument finansowy UE związany z pomocą wojskową (EPF) o wartości 3,1 mld euro, a także w niecałych 20% (0,38 mld euro) działalność Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EIB) wspierającego Ukrainę o wartości 2 mld euro²⁰². Łączny obiecany wkład RFN (wspomniane 7,17 mld euro) w unijne instrumenty o łącznej wartości 34,99 mld euro stanowił 20% i był największym spośród wszystkich państw.

Z punktu widzenia kwot bezwzględnych obiecana pomoc wojskowa lokowała RFN (w listopadzie 2022) na trzeciej pozycji (po USA i Wielkiej Brytanii) w rankingu dostawcy takiej pomocy Ukrainie. W przypadku dwustronnej pomocy finansowej, Niemcy znajdowały się na czwartej pozycji (po USA, Wielkiej Brytanii i Kanadzie). W przypadku pomocy humanitarnej, RFN znajdowała się na drugiej pozycji po USA (które przeznaczyły prawie pięć razy wyższą kwotę na ten cel). Łączna dwustronna pomoc Ukrainie powodowała, że Niemcy były trzecim państwem po Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii pod względem obiecanej pomocy²⁰³.

W ujęciu względnym, w oparciu o wskaźnik stosunku wielkości udzielonej pomocy do rocznego PKB, Niemcy lokowały się na siedemnastej pozycji ze wskaźnikiem 0,06% w zakresie pomocy wojskowej, na jedenastej pozycji ze wskaźnikiem 0,03% w zakresie dwustronnej pomocy finansowej oraz na czwartej pozycji ze wskaźnikiem 0,05% w przypadku pomocy humanitarnej. Pod względem łącznej udzielonej pomocy dwustronnej Ukrainie, Niemcy – ze wskaźnikiem na poziomie niecałego 0,14% PKB – lokowały się na czternastej pozycji spośród 40 państw. Warto przypomnieć, że spośród 40 państw dostarczających pomoc Ukrainie, PKB Niemiec było trzecim największym po USA, Chinach (których pomoc była ograniczona) i Japonii.

²⁰¹ <https://www.statista.com/chart/27278/military-aid-to-ukraine-by-country/>

²⁰² [https://www.ifw-](https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx)

[kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx](https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Ukraine_Support_Tracker.xlsx)

²⁰³ <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>

4.1 Reakcje polityczne

Wydaje się, że wybuch wojny zaskoczył niemieckich polityków. 24.02.2022 szef Federalnej Służby Wywiadu (BND), Bruno Khal, przebywał z wizytą w Kijowie²⁰⁴. Jego prawie dwudniowa ewakuacja nastęrczała trudności i miała w niej uczestniczyć jednostka specjalna BND²⁰⁵. Dopiero w piątek 25.02.2022 około godziny 18:00 szef BND miał przekroczyć przejście graniczne i znaleźć się w Polsce. Wydarzenie to można uznać za symptomatyczne – władze niemieckie nie spodziewały się wojny, a raczej do końca wierzyły, że stworzona przez lata sieć powiązań gospodarczych i politycznych sprawi, że Putin nie zdecyduje się na zaatakowanie Ukrainy.

Symbolicznym gestem było przemówienie kanclerza Olafa Scholza poświęcone tzw. Zeitenwende²⁰⁶, czyli punktowi zwrotnemu w historii Europy i fundamentalnej zmianie relacji z Rosją. W wygłoszonym 27 lutego 2022 r. w Bundestagu przemówieniu Scholz potępił rosyjską agresję na Ukrainę i zapowiedział radykalne zwiększenie wydatków na niemiecką obronę. Zapowiedział ponadto wolę redukcji uzależniania od importu gazu ziemnego z Rosji.

Dla lepszego zrozumienia zapowiadanej „Zeitenwende” warto bliżej zapoznać się z przemówieniem niemieckiego kanclerza, szczególnie, że w listopadzie mieliśmy do czynienia z programowym artykułem Scholza opublikowanym na łamach „Foreign Affairs”, w którym termin „Zeitenwende” pojawia się w kontekście architektury europejskiego bezpieczeństwa. Zestawienie obu tekstów wydaje się istotne w zrozumieniu sposobu postrzegania wojny na Ukrainie przez rząd niemiecki.

Na początku swojego przemówienia w Bundestagu kanclerz Olaf Scholz potępił rosyjską napaść na Ukrainę. Co istotne, wina za atak została w pełni spersonalizowana: pełną odpowiedzialność za wybuch wojny ponosi Władimir Putin. „Wolność Ukraińców stanowi wyzwanie dla jego własnego opresyjnego reżimu. To nieludzkie. Jest to sprzeczne z prawem międzynarodowym. Nic i nikt nie może tego usprawiedliwić”²⁰⁷.

²⁰⁴ <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1093588%2Cszef-niemieckiego-wywiadu-zostal-zaskoczony-atakiem-rosji-podczas-pobytu>

²⁰⁵ https://www.focus.de/politik/ausland/ukraine-krise/president-des-bundesnachrichtendienstes-wurde-aus-hoehster-not-aus-der-ukraine-gerettet_id_59192174.html

²⁰⁶ https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-02/olaf-scholz-regierungserklaerung-ukraine-rede/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Fde.wikipedia.org%2F

²⁰⁷ https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-02/olaf-scholz-regierungserklaerung-ukraine-rede/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Fde.wikipedia.org%2F

W dalszej części przemówienie kanclerz Scholz odniósł się do lęków, jakie wojna wywołuje w niemieckim społeczeństwie. „Dokładnie wiem, jakie pytania zadają sobie obecnie [nasi] obywatele wieczorami przy kuchennym stole. Czego obawiają się – w obliczu strasznych wieści z wojny. Wielu z nas wciąż pamięta historie, które opowiadali nam nasi rodzice lub dziadkowie o wojnie. A młodszym trudno to pojąć: wojna w Europie”²⁰⁸. W tym miejscu kanclerz Scholz nawiązuje do jednego z głównych lęków niemieckiego społeczeństwa, jakim przez dziesięciolecia (szczególnie przed 1989 r.) była wojna. Warto zauważyć, że niemieckie społeczeństwo jest w dużej mierze nastawione pacyfistycznie. Przy czym pacyfizm ten zakłada również – co pokazał niebawem list niemieckich intelektualistów – preferowanie niesprawiedliwego pokoju ponad sprawiedliwą wojnę, nawet wtedy, gdy wojska niemieckie w żaden sposób nie są zaangażowane w działania zbrojne.

W swoim przemówieniu Olaf Scholz zapowiada nadejście punktu zwrotnego w dziejach Europy (wspomniana już „Zeitenwende”). „Znajdujemy się w punkcie zwrotnym. A to oznacza: świat nie będzie już taki sam jak dotychczas. Podstawowym pytaniem jest, czy siłą można łamać prawo. Czy pozwolimy Putinowi cofnąć czas do [okresu] wielkich mocarstw XIX wieku? Czy potrafimy zebrać siły, by wyznaczyć granice podżegaczom wojennym, takim jak Putin. To wymaga własnej siły. Tak, chcemy i zabezpieczymy naszą wolność, naszą demokrację i nasz dobrobyt”²⁰⁹ – stwierdza kanclerz Niemiec. Warto zwrócić uwagę na brak odniesień do Rosji i spersonalizowanie konfliktu do osoby „podżegacza wojennego”: Putina. Z przemówienia wynika, że władze niemieckie nie widzą możliwości powrotu do stanu quo ante z putinowską Rosją. Od początku widać jednak, że to nie Rosja (jako państwo) jest potępiana, a jej ściśle kierownictwo, co daje Berlinowi polityczne pole manewru.

Polityczne wykluczenie Putina podkreślone zostało w kolejnym fragmencie przemówienia: „(...) atakiem na Ukrainę, Putin nie tylko chce wymazać niepodległy kraj z mapy świata. Burzy europejski porządek bezpieczeństwa (...). Stawia się też na marginesie całej społeczności międzynarodowej”²¹⁰. Scholz potępia działania Rosji, będące „bezwstydnym” złamaniem prawa międzynarodowego. Sprzeciwia się też podziałowi Europy na strefy bezpieczeństwa, ale

²⁰⁸ https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-02/olaf-scholz-regierungserklaerung-ukraine-rede/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Fde.wikipedia.org%2F

²⁰⁹ https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-02/olaf-scholz-regierungserklaerung-ukraine-rede/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Fde.wikipedia.org%2F

²¹⁰ https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-02/olaf-scholz-regierungserklaerung-ukraine-rede/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Fde.wikipedia.org%2F

jednocześnie sygnalizuje, że Niemcy widzą w Rosji trwałą element architektury bezpieczeństwa i de facto sprzeciwiają się jej fundamentalnemu osłabieniu:

„(...) trwałe bezpieczeństwo w Europie nie jest możliwe w starciu z Rosją. Jednak w dającej się przewidzieć przyszłości Putin zagraża temu bezpieczeństwu”. Z przemówienia wynika, że to nie Rosja sama w sobie jest zagrożeniem, lecz stojący na jej czele Putin, który dąży do podziału Europy na strefy wpływów. To istotna konstatacja, ponieważ można byłoby sobie wyobrazić inne rozłożenie akcentów: np. apel o scementowanie Zachodu (tzw. wolnego świata) przeciwko despotacji. W przemówieniu znajdujemy zatem sugestie, iż Europa bez stref wpływów (czyli otwarta na handel również z Rosją) jest możliwa, jeśli Rosja zaprzestanie agresji i pozbędzie się Putina.

W dalszej części przemówienia kanclerz Olaf Scholz stwierdza, że Niemcy biorą na siebie wyzwania, przed jakimi postawiła je wojna na Ukrainie. Formuluje też pięć zadań, które należy zrealizować.

Pierwszym jest udzielenie wsparcia Ukrainie, „której obywatele bronią nie tylko swojej ojczyzny, ale również wolności i demokracji”. Jedną z form wsparcia jest dostarczenie broni walczącej Ukrainie. „W czwartek prezydent Putin swoim atakiem na Ukrainę stworzył nową rzeczywistość. Ta nowa rzeczywistość wymaga jasnej odpowiedzi. Udzieliliśmy [takiej odpowiedzi]. Jak wiecie, wczoraj zdecydowaliśmy, że Niemcy dostarczą Ukrainie broń do obrony kraju. Na agresję Putina nie mogło być innej odpowiedzi”²¹¹. W tym miejscu warto zauważyć, że tego rodzaju decyzja nie była oczywista. Niemcy z założenia nie dostarczają broni w strefy konfliktu, a Ukraina nie jest członkiem NATO i Niemcy nie były formalnie zobligowane do udzielenia pomocy. Deklaracja o dostarczeniu broni Kijowowi nagrodzona została gromkimi brawami. W późniejszej części analizy prześledzimy, czy za słowami poszły czyny i przeanalizujemy realny wymiar niemieckiej pomocy militarnej.

Drugim sformułowaniem przez Scholza celem jest sprawienie, żeby Putin zaprzestał agresji na Ukrainie. Wojna ma katastrofalne skutki dla Ukrainy – stwierdza w przemówieniu kanclerz Niemiec – ale przyniesie też katastrofalne skutki dla Rosji. Scholz zapowiedział wprowadzenie sankcji, które już niebawem miały sprawić, że Putin i jego otoczenie odczują skutki wojny.

„Zapobiegamy eksportowi nowoczesnych technologii do Rosji. Naszym celem są oligarchowie i ich inwestycje w UE. Do tego dochodzą środki karne wobec Putina i osób z jego bezpośredniego otoczenia oraz ograniczenia wizowe dla rosyjskich urzędników. I wykluczamy

²¹¹ https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-02/olaf-scholz-regierungserklaerung-ukraine-rede/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Fde.wikipedia.org%2F

główne rosyjskie banki z bankowej sieci komunikacyjnej Swift. Uzgodniliśmy to wczoraj z szefami państw i rządów najsilniejszych gospodarczo demokracji i UE”²¹².

W tym miejscu kanclerz po raz kolejny rozróżnia między narodem rosyjskim (który w tym czasie w rzeczywistości w wysokim stopniu wspierał „operację specjalną” na Ukrainie) a elitami władzy na Kremlu.

„(...) Putin, a nie naród rosyjski, wybrał wojnę. Dlatego trzeba to jasno powiedzieć: **ta wojna jest wojną Putina**. Ważne jest dla mnie zróżnicowanie. Bo pojednanie Niemców i Rosjan po II wojnie światowej jest i pozostaje ważnym rozdziałem naszej wspólnej historii (...) Dlatego nie pozwolimy, aby ten konflikt między Putinem a wolnym światem otworzył stare rany i wywołał nowe wstrząsy”. W tym miejscu warto zauważyć, jak dużo miejsca w przemówieniu poświęcone zostało rozróżnieniu pomiędzy Putinem a społeczeństwem rosyjskim. To rozróżnienie przeprowadzane jest także z pozycji moralnych, chociaż jak wiemy wzmocnione było silnymi powiązaniem gospodarczymi, o których kanclerz nie wspomina – nie obwinia także kanclerz Angeli Merkel o ugodowość i nadmierne uzależnienie surowcowe od Rosji.

Ujawnione w listopadzie przez byłego premiera Wielkiej Brytanii w wywiadzie dla CNN wspomnienia z pierwszej fazy wojny rzucają cień na deklaracje kanclerza o silnym wsparciu dla Kijowa. Z rewelacji Borisa Johnsona wyłania się zdecydowanie mniej korzystny obraz realnych intencji Berlina, który nie tylko miał liczyć się z szybką klęską Ukrainy, ale również uważać, że takie szybkie rozstrzygnięcie mogłoby być ze względów ekonomicznych bardziej korzystne od długiej wojny²¹³. Steffen Hebestreit, rzecznik rządu niemieckiego, zaprzeczył, aby rewelacje Borisa Johnsona odpowiadały prawdzie, a „fakty [dostawy niemieckiej broni] mówią same za siebie”²¹⁴.

Za **trzęcie** postawione przed Niemcami zadanie Scholz uznał za zapewnienie bezpieczeństwa państwom sojuszniczym. „Bezwarunkowo wypełniamy nasz obowiązek pomocy w ramach NATO. To właśnie powiedziałem naszym sojusznikom w Europie Środkowo-Wschodniej, którzy obawiają się o swoje bezpieczeństwo. Prezydent Putin nie powinien lekceważyć naszej determinacji do współpracy z naszymi sojusznikami w obronie każdego metra kwadratowego terytorium Sojuszu. Mówimy to bardzo poważnie. Wraz z przyjęciem kraju do NATO nasza rola jako partnera sojuszniczego wiąże się z obroną tego kraju – tak jak bronilibyśmy nas

²¹² https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-02/olaf-scholz-regierungserklaerung-ukraine-rede/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Fde.wikipedia.org%2F

²¹³ <https://edition.cnn.com/2022/11/22/europe/boris-johnson-ukraine-invasion-europe-comments-intl/index.html>

²¹⁴ <https://www.rnd.de/politik/boris-johnson-deutschland-wollte-dass-die-ukraine-schnell-faellt-DNGXFFAC7NAPJGSPEZLR2JC2ZQ.html>

samych”²¹⁵. Następnie kanclerz Scholz wymienił podejmowane przez Bundeswehrę działania na rzecz wspólnego bezpieczeństwa: wzmocnienie niemieckiego komponentu na Litwie, udział niemieckich samolotów w Air Policing na terenie Rumunii oraz udział niemieckich okrętów w patrolowaniu Morza Północnego, Morza Bałtyckiego i Morza Śródziemnego. Kanclerz zapowiedział również udział niemieckich systemów przeciwlotniczych w obronie powietrznej krajów wschodniej flanki NATO (temat ten pod koniec 2022 roku powrócił w polskim kontekście).

Czwarty punkt postawionych przed Niemcami celów zakładał radykalne zwiększenie wydatków na obronność i był wynikiem napaści Rosji na Ukrainę. Scholz przyznał jednocześnie, że obecny poziom wydatków na Bundeswehrę jest niewystarczający dla realizacji postawionych przed nią zadań – nie wykorzystał jednak okazji do krytyki swoich poprzedników, którzy przez lata zaniedbywali obszar obronności. Chyba że za formę krytyki uznamy tę wypowiedź: „Tydzień temu na Monachijskiej Konferencji Bezpieczeństwa powiedziałem: potrzebujemy latających samolotów, pływających statków i żołnierzy optymalnie wyposażonych do wykonywania swoich misji. Jest to z pewnością osiągalne dla kraju naszej wielkości i znaczenia w Europie”²¹⁶ – Scholz nawiązał tu do powszechnie znanego faktu niskiej gotowości bojowej Bundeswehry.

Kanclerz Niemiec zapowiedział przeznaczenie 100 miliardów Euro na modernizację Bundeswehry i realizację zobowiązań sojuszniczych. Pieniądze miały pochodzić ze specjalnego pozabudżetowego funduszu. Ostatecznie dopiero 3 czerwca Bundestag przyjął stosowną ustawę. Instrument ten ma być finansowany z zaciąganych przez państwo kredytów i dzięki wpisaniu go do konstytucji nie jest objęty restrykcyjnymi zasadami dyscypliny fiskalnej²¹⁷. Ponadto Niemcy zobowiązały się do przeznaczania na obronność 2% swojego PKB. Wpisanie funduszu do ustawy zasadniczej zyskało poparcie ponad dwóch trzecich deputowanych Bundestagu – przeciwna była frakcja Lewicy i większość frakcji AfD.

W przemówieniu Olaf Scholz podkreślił konieczność wprowadzenia do uzbrojenia nowych samolotów bojowych i czołgów. Wyraził też chęć współpracy przemysłu obronnego z europejskimi partnerami – szczególnie z Francją. Scholz zapowiedział jednocześnie możliwość

²¹⁵ https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-02/olaf-scholz-regierungserklaerung-ukraine-rede/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Fde.wikipedia.org%2F

²¹⁶ https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-02/olaf-scholz-regierungserklaerung-ukraine-rede/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Fde.wikipedia.org%2F

²¹⁷ <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2022-06-07/bundestag-100-miliardow-euro-dla-bundeswehry>

pozyskania amerykańskich samolotów wielozadaniowych F-35, które mogłyby zastąpić „przestarzałe” Tornada jako nosiciele broni atomowej w ramach Nuclear Sharing.

Niezwykle ważnym aspektem bezpieczeństwa każdego kraju jest zapewnienie stabilnych dostaw energii. Kanclerz Niemiec zarysował plan działań mających zapewnić Niemcom bezpieczeństwo energetyczne. „Wydarzenia ostatnich dni i tygodni pokazały nam, że odpowiedzialna, przyszłościowa polityka energetyczna jest kluczowa nie tylko dla naszej gospodarki i klimatu. Ale też kluczowa dla naszego bezpieczeństwa” – stwierdził w ramach przedstawiania czwartego punktu działań. Zabrakło tu ponownie krytycznego spojrzenia na politykę rządu kanclerz Angeli Merkel, która doprowadziła do daleko idącego uzależnienia Niemiec od dostaw gazu ziemnego z Rosji. Zamiast tego Scholz zapowiedział zwiększenie znaczenia odnawialnych źródeł energii. „Jako kraj uprzemysłowiony chcemy do 2045 roku stać się neutralnym pod względem emisji CO₂. Mając ten cel na uwadze, będziemy musieli podjąć istotne decyzje. Na przykład [musi nastąpić] rozbudowa rezerwy węgla i gazu. Zdecydowaliśmy się na zwiększenie pojemności magazynowej gazu ziemnego o dwa miliardy metrów sześciennych w ramach tzw. opcji długoterminowych. Ponadto będziemy kupować dodatkowy gaz ziemny na rynkach światowych, powiązanych z UE”²¹⁸ – stwierdził Olaf Scholz. Zapowiedział też przyspieszoną budowę terminali LNG w Brunsbüttel i Wilhelmshaven.

W **piątym** i ostatnim punkcie kanclerz Scholz wezwał do europejskiej solidarności, która może zapewnić pokój Europie. Podkreślił znacznie sojuszy międzynarodowych, a szczególnie UE i NATO. Zapewnił o gotowości do międzynarodowych, pokojowych wysiłków, których celem jest powstrzymanie „**wojny Putina**” i zapewnienie pokoju w Europie.

Jednocześnie Olaf Scholz zapewnił po raz kolejny, że „**nie odmówimy rozmów z Rosją. Nawet w tej ekstremalnej sytuacji zadaniem dyplomacji jest utrzymywanie otwartych kanałów komunikacji. Wszystko inne jest nieodpowiedzialne**”²¹⁹.

Podsumowując, można uznać, że Niemcy już 27 lutego sformułowały zasady, którymi kierują się do dziś. Ostremu werbalnemu potępieniu rosyjskiej agresji – częściej nazywanej wojną

²¹⁸ https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-02/olaf-scholz-regierungserklaerung-ukraine-rede/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Fde.wikipedia.org%2F

²¹⁹ https://www.zeit.de/politik/deutschland/2022-02/olaf-scholz-regierungserklaerung-ukraine-rede/komplettansicht?utm_referrer=https%3A%2F%2Fde.wikipedia.org%2F

Putina – towarzyszyło ograniczone wsparcie militarne dla Ukrainy przy jednoczesnej (na razie bardziej deklarowanej niż realnej) rozbudowie własnego potencjału obronnego.

4.2 Wystąpienie Wołodymyra Zełenskiego w Bundestagu

18 marca 2022 roku, trzy tygodnie po rozpoczęciu rosyjskiej agresji, prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski zwrócił się poprzez łącze wideo do posłów Bundestagu o pomoc militarną dla swojego kraju.

„Przez środek Europy biegnie mur między wolnością a brakiem wolności. Ten mur rośnie z każdą chwilą, kiedy nie jest udzielana nam pomoc”²²⁰ – apelował ukraiński prezydent o zwiększenie pomocy wojskowej ze strony Niemiec. „Panie kanclerzu Scholz, czas zburzyć ten mur. Proszę pokazać się jako przywódca, a pańscy potomkowie będą z pana dumni. Proszę nam pomóc zatrzymać tę wojnę”²²¹ – Zełenski zwrócił się bezpośrednio do kanclerza Olafa Scholza, nawiązując do sławnego przemówienia Ronalda Reagana, który w Berlinie Zachodnim w 1987 roku wezwał ZSRR do zburzenia muru berlińskiego.

Zełenski zaapelował też o zapobieżenie powtórzeniu się okrutnej historii XX wieku. „Znowu próbują zniszczyć cały naród w Europie. (...) Mówię w imieniu Ukraińców, którzy przeżyli II wojnę światową. I teraz po 80 latach, znowu dzieje się to samo, trwa wojna. Zwracam się do was, bo nie wolno pozwolić, by to się powtarzało”²²².

Wołodymyr Zełenski przypomniał w przemówieniu, że Rosja wykorzystuje Niemcy i inne kraje zachodnie do finansowania tej wojny, między innymi przez takie przedsięwzięcia, jak gazociąg Nord Stream 2, podczas gdy Niemcy unikają zwiększania pomocy wojskowej dla walczącej Ukrainy. „Czuliśmy ten opór, widzieliśmy, że wolicie zajmować się dalej gospodarką”²²³ – zauważył ukraiński prezydent.

Co znamienne, Olaf Scholz nie odniósł się bezpośrednio do przemówienia Zełenskiego. Większość parlamentarna nie zgodziła się również na debatę w Bundestagu po przemówieniu ukraińskiego prezydenta. Sytuację tę skrytykowały niemieckie media. Głosy prasy niemieckiej

²²⁰ <https://wpolityce.pl/swiat/590262-zelenski-w-bundestagu-kanclerzu-niemiec-zburzcie-ten-mur>

²²¹ <https://wpolityce.pl/swiat/590262-zelenski-w-bundestagu-kanclerzu-niemiec-zburzcie-ten-mur>

²²² <https://wpolityce.pl/swiat/590262-zelenski-w-bundestagu-kanclerzu-niemiec-zburzcie-ten-mur>

²²³ <https://wpolityce.pl/swiat/590262-zelenski-w-bundestagu-kanclerzu-niemiec-zburzcie-ten-mur>

przedstawiła Deutsche Welle²²⁴. Bardzo krytycznie do reakcji Bundestagu odniósł się dziennik „Frankfurter Allgemeine Zeitung”: „Zelenski najwyraźniej jeszcze nie stracił nadziei, że Berlin może dostarczyć coś skuteczniejszego do zwalczania czołgów niż solidarnościowe pustostowie. I/albo poprzez przystąpienie do UE. Zelenski – bez ogródek – zastosował dźwignię tam, gdzie przynosi ona w Niemczech największe efekty; pytając, jakie zobowiązania wynikają ze zbrodni i błędów przeszłości. Nigdy wcześniej żaden gość nie wygarnął Bundestagowi, że "Nigdy więcej!" było "po prostu nic nie warte". Że Nord Stream 2 to nie jest projekt gospodarczy, ale broń i "cement muru", który z pomocą Niemiec jest wznoszony w Europie. Te słowa w uszach kanclerza Scholza i wielu innych słuchaczy na sali albo na emeryturze musiały brzmieć jak salwy artyleryjskie"²²⁵.

Również berliński dziennik „Der Tagesspiegel” skrytykował reakcje niemieckich posłów. „Dwie minuty po przemówieniu [Zelenskiego] Bundestag zajął się porządkiem obrad, a kanclerz milczał. Wydawało się, że przemówienie Zelenskiego było dla posłów koalicji rządzącej tylko przykrym obowiązkiem, z którym należy się uporać. Niemiecka polityka dała światu haniebny spektakl”²²⁶.

Również dziennik „Die Welt” skrytykował postawę Bundestagu. „Prezydent Ukrainy błaga Bundestag i naród niemiecki. Posłowie odmawiają mu nie tylko pomocy, ale nawet odpowiedzi. Czarny dzień koalicji SPD, Zielonych i FDP. Długo będzie się to za nią ciągnęło (...). To hańba dla parlamentu”²²⁷.

4.3 Realny wymiar niemieckiej pomocy wojskowej

Obraz realnej pomocy udzielonej przez Niemcy Ukrainie zniekształcony został przez kompromitującą historię wielotygodniowej dostawy 5000 hełmów dla wojska ukraińskiego. W rzeczywistości dostawy uzbrojenia były istotne, szczególnie jeśli chodzi o tak potrzebne we wstępnej fazie konfliktu przenośne uzbrojenie przeciwpancerne i przeciwlotnicze. Niemcy

²²⁴ <https://www.dw.com/pl/niemiecka-prasa-ze%25%82enski-wygarn%25%82-w-bundestagu-jak-nikt/a-61168011>

²²⁵ <https://www.dw.com/pl/niemiecka-prasa-ze%25%82enski-wygarn%25%82-w-bundestagu-jak-nikt/a-61168011>

²²⁶ <https://www.tagesspiegel.de/politik/die-ukraine-politik-der-bundesregierung-ist-beschamend-4785421.html>

²²⁷ <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1118849%2Cniemieckie-media-sposob-w-jaki-bundestag-potraktowal-zelenskiego-jest>

dostarczyły też w późniejszym okresie nowoczesny system przeciwlotniczy IRIS-T SLM (zasięg rakiet: 40 km, pułap 20 km)²²⁸ oraz mobilne systemy przeciwlotnicze Gepard. Za analizującym na bieżąco dostawy uzbrojenia na Ukrainę portalem Oryx możemy prześledzić wojskowe dostawy z Niemiec.

Już w marcu rozpoczęły się dostawy ręcznych granatników przeciwpancernych Panzerfaust 3 oraz zakupionych przez rząd niemiecki od niemieckiego przemysłu przeciwpancernych granatników RGW 90 Matador. Całościowa liczba dostarczonych w 2022 roku granatników – istotnych podczas walk na krótkim dystansie – wyniosła prawie 9 tys. (samych Panzerfaustów 3 było 900 sztuk)²²⁹. Ważnym elementem wzmocnienia obrony przeciwpancernej były też dostarczone w liczbie 14.900 (!) sztuk miny przeciwpancerne DM31 i PARM DM22²³⁰.

Niemcy od marca 2022 r. dostarczyły również 500 rakiet przeciwlotniczych FIM-92 Stinger oraz 2700 poenerdowskich 9K32 Strela-2. Przenośne zestawy przeciwlotnicze Stinger i Strela-2 obsługiwane są przez pojedynczego żołnierza i mogą być odpalane z ramienia. Przeznaczone są do zwalczania nisko lecących samolotów, śmigłowców oraz dronów. Część Strel-2 wedle doniesień medialnych z marca 2022 r. miała być już niesprawna²³¹, ale nie zmienia to faktu, że dostawy stanowiły istotne wzmocnienie ukraińskiej obrony przeciwlotniczej.

Niemcy słusznie były krytykowane za uniemożliwienie dostarczenia przez niemiecki przemysł czołgów Leopard II znajdujących się w ich magazynach. Co więcej, prawdopodobnie to właśnie w Berlinie nie wyrażono zgody na przekazanie Leopardów II z zapasów armii hiszpańskiej²³². Wariantem preferowanym przez niemiecki rząd jest tzw. „Ringtausch”, czyli przekazywanie przez państwa dysponujące sprzętem pancernym rosyjskiej/radzieckiej produkcji czołgów i wozów bojowych piechoty w zamian za dostawy pewnej ilości niemieckiego sprzętu pancernego. Na tego rodzaju zamianę zdecydowały się Czechy, Słowacja i Grecja. Czechy przekazały kilkadziesiąt swoich czołgów typu T-72 w zamian za 15 Leopardów II A4. Grecja przekazała 40 bojowych wozów piechoty BMP-1 A1 w zamian za niemieckie bojowe wozy piechoty Marder 1. Również Słowacja wzięła udział w programie Ringtausch, przekazując Ukrainie 30 bojowych wozów piechoty BVP-1²³³. W wypadku Polski rozważane przekazanie

²²⁸ <https://defence24.pl/sily-zbrojne/z-fabryki-do-boju-na-ukrainie-jak-niemcy-budowali-przeciwlotniczy-iris-t-slm-komentarz>

²²⁹ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/09/fact-sheet-on-german-military-aid-to.html>

²³⁰ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/09/fact-sheet-on-german-military-aid-to.html>

²³¹ https://www.focus.de/politik/ausland/bericht-deutsche-strela-raketen-fuer-die-ukraine-mit-teils-erheblichen-maengeln_id_62448496.html

²³² <https://defence24.pl/kryzys-ukrainski-raport-specjalny-defence24/hiszpanskie-leopardy-nie-dla-ukrainy-polski-i-czech-komentarz>

²³³ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/09/fact-sheet-on-german-military-aid-to.html>

Leopardów 2 A4 w zamian za już dostarczone na Ukrainę polskie T-72 M nigdy nie doszło do skutku.

Wzmocnieniem ukraińskiej artylerii było przekazanie (w okresie czerwiec-październik) 14 samobieżnych armatohaubic Panzerhaubitze 2000. Dla porównania Polska dostarczyła w czerwcu 2022 r. co najmniej 18 armatohaubic Krab, a jeszcze w kwietniu ponad 20 armatohaubic Goździk. Niemiecki sprzęt miał złą passę – okazało się bowiem, że ilość oddawanych wystrzałów na froncie jest tak duża, że nie wytrzymały tego lufy niemieckich Panzerhaubitze 2000²³⁴. Niemcy przekazały też 5 gąsienicowych wyrzutni M270 MARS (odpowiednik amerykańskich M270 MLRS).

Spore perturbacje towarzyszyły dostawie samobieżnych przeciwlotniczych systemów Gepard (uzbrojenie tych opancerzonych gąsienicowych pojazdów stanowią dwie automatyczne armaty przeciwlotnicze kalibru 35 mm). Ponad 10 lat temu wozy te zostały (jak pokazała wojna, przedwcześnie) wycofane z Bundeswehry. Część trafiła do magazynów, część zezłomowano, a pozostałe odsprzedano lub przekazano innym krajom, np. Rumunii. Wozy te okazały się bardzo przydatne przy zwalczaniu śmigłowców i dronów z uwagi na szybkostrzelność armat i precyzyjny system naprowadzania ognia oraz relatywnie niski koszt amunicji. Trudności z pozyskaniem sprawnych wozów oraz odpowiedniej ilości amunicji sprawiły, że pierwsze Gepardy dotarły na Ukrainę dopiero w lipcu (!). Do września dostarczono ich 30. Przykład Gepardów ilustruje, jak wielkim błędem było osłabianie obrony przeciwlotniczej w krajach NATO. Dotyczyło to praktycznie wszystkich krajów sojuszu – w tym również USA. Okazuje się bowiem, że systemy uzbrojenia uznane za przestarzałe doskonale sprawdzają się np. przy zwalczaniu dronów. Realia pełnoskalowej wojny dobitnie pokazały, jak ważne są rezerwy sprzętowe.

Ważnym i nowoczesnym systemem przeciwlotniczym, który Niemcy przekazały Ukrainie był system Iris, który przyczynił się do skutecznej obrony nieba nad Ukrainą. Ponadto Niemcy przekazały 59 różnego rodzaju systemów do zwalczania dronów oraz 8 radarów. Samej amunicji do broni ręcznej (kal. 5,56 mm) dostarczono 3 miliony sztuk. Berlin dostarczył również części zamienne do samolotów Mig-29 i śmigłowców Mi-24.

²³⁴ <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1447172%2Cmedia-nieczysta-niemiecka-gra-wokol-zepsutych-haubic.html>

Podsumowując:

Uzbrojenie dostarczone przez Niemcy wbrew obiegowym opiniom było istotne i chociaż relatywnie późno trafiło na front, to przyczyniło się do wzmocnienia ukraińskiego potencjału zarówno w zakresie obrony przeciwlotniczej, jak i zdolności rażenia celów na dystansie 40 km. Również program Ringtausch doprowadził do uzupełnienia strat w sprzęcie ciężkim, chociaż jego rozmiary są skromne w porównaniu z zakresem wsparcia udzielonego np. przez Polskę, która dostarczyła 230 czołgów T-72 oraz znaczne ilości ciężkiego sprzętu na czele z nowoczesnymi 18 armatohaubicami Krab.

4.4 Nowa rola Niemiec

W programowym artykule opublikowanym na łamach czasopisma „Foreign Affairs” kanclerz Olaf Scholz zaprezentował wizję nowej roli, jaką w Europie powinny pełnić Niemcy. Scholz konstatuje – używając po raz kolejny terminu „Zeitenwende” – że w obliczu rosyjskiej napaści na Ukrainę Europa i świat znalazły się w punkcie zwrotnym. Zdaniem kanclerza Scholza Niemcy powinny stać się gwarantem bezpieczeństwa dla Europy. Jednocześnie Scholz wyraził brak akceptacji dla bipolarnego porządku świata i tworzeniu zantagonizowanych bloków.

“For its part, Germany is doing everything it can to defend and foster an international order based on the principles of the UN Charter. Its democracy, security, and prosperity depend on binding power to common rules. That is why Germans are intent on becoming the guarantor of European security that our allies expect us to be, a bridge builder within the European Union and an advocate for multilateral solutions to global problems. This is the only way for Germany to successfully navigate the geopolitical rifts of our time”²³⁵ („Ze swojej strony Niemcy robią wszystko, co w ich mocy, aby bronić ładu międzynarodowego opartego na zasadach Karty Narodów Zjednoczonych. Jej demokracja, bezpieczeństwo i dobrobyt zależą od obowiązywania wspólnych zasad. Dlatego Niemcy chcą stać się gwarantem bezpieczeństwa europejskiego, czego oczekują od nas nasi sojusznicy, budowniczym mostów w ramach Unii Europejskiej i orędownikiem międzynarodowych rozwiązań globalnych problemów. Tylko w

²³⁵ <https://www.foreignaffairs.com/germany/olaf-scholz-global-zeitenwende-how-avoid-new-cold-war>

ten sposób Niemcy mogą skutecznie ominąć geopolityczne zagrożenia naszych czasów”) – stwierdza kanclerz Niemiec.

W swoim artykule Olaf Scholz podkreślił, że po zakończeniu zimnej wojny Zachód, a szczególnie zjednoczone Niemcy, cieszył się okresem wzrostu gospodarczego i społecznej stabilizacji. Zredukowane zostały wydatki na zbrojenia, ponieważ „po cóż utrzymywać 500 tysięczną armię, jeśli zewsząd otaczali nas przyjaźni sąsiedzi i partnerzy”²³⁶. Sytuacja ta zaczęła się zmieniać wraz z rozpadem Jugosławii, krwawą wojną na Bałkanach oraz okresem walki z terroryzmem po zamachach z 11 września 2001 roku – przypomina Scholz. W Afganistanie kraje NATO przez 20 lat solidarnie walczyły z terroryzmem.

W dalszej części artykułu Olaf Scholz tłumaczy powody, dla których niemieckie przedsiębiorstwa otwarły się na współpracę z Rosją:

„Niemieckie środowiska biznesowe wyciągnęły własne wnioski z nowego biegu historii. Upadek żelaznej kurtyny i coraz bardziej zintegrowana gospodarka światowa otworzyły nowe możliwości i rynki, szczególnie w krajach byłego bloku wschodniego, ale także w innych krajach tzw. wschodzących gospodarek, zwłaszcza w Chinach. Rosja, ze swoimi ogromnymi zasobami energii i innych surowców, okazała się niezawodnym dostawcą podczas zimnej wojny i przynajmniej na początku wydawało się rozsądne, aby rozszerzyć to obiecujące partnerstwo w czasie pokoju”²³⁷.

Niemiecki kanclerz stwierdza, że z biegiem lat w Rosji przeważyła jednak chęć odbudowy imperium: w 2008 roku Rosja zaatakowała Gruzję, a w 2014 r. dokonała aneksji Krymu i wysłała swoje wojska do Donbasu. Przez osiem lat Niemcy wraz ze swoimi partnerami z UE i G7 starały się bronić suwerenności i niepodległości Ukrainy. Czyniono to poprzez wywieranie polityczno-ekonomicznej presji na Rosję, przy jednoczesnym zachowaniu możliwości dialogu – uważa Scholz. „Ale rewizjonistyczna Rosja uniemożliwiła sukces dyplomacji” – konstatuje niemiecki kanclerz.

Jak widzimy, brakuje w tych wypowiedziach szerszej refleksji nad kwestią uzależnienia Zachodu od dostaw surowców energetycznych z Rosji. Uzależnienie to pozwoliło Rosji na czerpanie gigantycznych zysków, które były przeznaczane na rozwój jej potencjału

²³⁶ <https://www.foreignaffairs.com/germany/olaf-scholz-global-zeitenwende-how-avoid-new-cold-war>

²³⁷ <https://www.foreignaffairs.com/germany/olaf-scholz-global-zeitenwende-how-avoid-new-cold-war>

wojskowego. Symbolem tej negatywnej współpracy była budowa Nord Stream 2, przed którą od lat bezskutecznie przestrzegała Polska.

Polska w artykule Scholza wymieniona zostaje dwukrotnie: raz – jako kraj, który po 24.02.2022 przyjął miliony ukraińskich uchodźców, a po raz drugi jako kraj, nad którym niemieckie samoloty pomagają zapewnić bezpieczeństwo.

Dużo miejsca poświęca kanclerz roli Niemiec jako gwaranta bezpieczeństwa w Europie. Rozbudowane do 100 miliardów Euro finansowanie ma zapewnić niemieckim siłom zbrojnym potrzebny do wypełnienia tych zadań nowoczesny sprzęt.

„Świat nie może pozwolić Putinowi postawić na swoim; rewanżystyczny imperializm Rosji musi zostać powstrzymany. Kluczową rolą Niemiec w tej chwili jest stanie się jednym z głównych dostarczycieli bezpieczeństwa w Europie poprzez inwestowanie w naszą armię, wzmocnienie europejskiego przemysłu obronnego, wzmocnienie naszej obecności wojskowej na wschodniej flance NATO oraz szkolenie i wyposażanie sił zbrojnych Ukrainy”²³⁸. Olaf Scholz przypomina, że Bundeswehra już teraz wzmocniła swój kontyngent na Litwie, obecna jest w Słowacji, a jej samoloty w ramach Air Policing chronią nieba wschodniej flanki NATO. Kontynuowane będzie też wsparcie dla Ukrainy „Nowa misja UE przeszkoli do 15.000 ukraińskich żołnierzy, w tym do 5000 – cała brygada – w Niemczech”. Przypomina też, że w ramach (opisanej powyżej) wymiany („Ringtausch”) Ukraina otrzymuje czołgi od państw dysponujących sprzętem rosyjskiej produkcji. W zamian państwa te otrzymują niemieckie uzbrojenie.

Scholz podkreślił pełną gotowość Niemiec do obrony terytorium NATO i potępił rosyjskie groźby użycia broni atomowej.

„Działania NATO nie mogą prowadzić do bezpośredniej konfrontacji z Rosją, ale sojusz musi wiarygodnie odstraszyć dalszą rosyjską agresję. (...)Wyjaśniliśmy również Rosji, że jej niedawna retoryka dotycząca broni jądrowej jest lekkomyślna i nieodpowiedzialna”. Co ciekawe, kanclerz zwrócił uwagę na stanowisko Chin w tej kwestii: „Kiedy w listopadzie odwiedziłem Pekin, prezydent Chin Xi Jinping i ja zgodziliśmy się, że zagrożenie użyciem broni jądrowej jest niedopuszczalne i że użycie tak przerażającej broni przekroczy czerwoną linię, którą ludzkość słusznie wyznaczyła. Putin powinien [zapamiętać] te słowa”²³⁹.

²³⁸ <https://www.foreignaffairs.com/germany/olaf-scholz-global-zeitenwende-how-avoid-new-cold-war>

²³⁹ <https://www.foreignaffairs.com/germany/olaf-scholz-global-zeitenwende-how-avoid-new-cold-war>

W dalszej części swojego programowego artykułu Olaf Scholz podkreślił znaczenie zjednoczonej Europy, w której niebawem żyć będzie ponad 500 milionów wolnych obywateli. Jego zdaniem kluczem do zwiększenia politycznego znaczenia Unii Europejskiej jest większa jednomyślność. „Naszym dzisiejszym celem jest jednak zwanie szeregow w kluczowych obszarach, w których brak jedności naraziłby Europę na zagraniczną ingerencję”. Kluczowe znaczenie dla sukcesu Europy ma – zdaniem Scholza – niemiecko-francuska współpraca. „Kluczowe znaczenie dla tej misji ma coraz bliższa współpraca między Niemcami i Francją, które podzielają tę samą wizję silnej i suwerennej UE”²⁴⁰. W celu zwiększenia potencjału obronnego Scholz – podkreślając rolę NATO – opowiedział się również za większą unifikacją posiadanego przez kraje europejskie uzbrojenia.

„(...) siły zbrojne państw członkowskich UE używają zbyt wielu różnych systemów uzbrojenia, co powoduje nieefektywność praktyczną i ekonomiczną”. Dość oczywistym jest, że intencją kanclerza było wskazanie, iż preferowane byłoby zaopatrywanie się w uzbrojenie niemieckie i francuskie, a co za tym idzie kontrolowanie jego dostaw oraz zasad użycia.

W końcowej części artykułu Olaf Scholz odrzucił tworzenie zantagonizowanych bloków militarnych, a także bipolarną koncepcję świata, w której USA i Chiny rywalizują o dominację. „Wielu zakłada, że stoimy u progu ery dwubiegunowości w porządku międzynarodowym. Widzą zbliżający się świt nowej zimnej wojny, która postawi Stany Zjednoczone przeciwko Chinom. Nie podpisuję się pod tym poglądem”²⁴¹. Scholz sprzeciwił się próbom wywierania presji w Azji przez rosnące w siłę Chiny, ale też wskazał na bezprecedensowe korzyści gospodarcze, jakie globalizacja przyniosła Stanom Zjednoczonym.

Na koniec Scholz zwrócił się z apelem, który może być również odczytany jako próba podtrzymania – korzystnej gospodarczo dla Niemiec – globalizacji i sprzeciw wobec konieczności opowiadania się przeciwko Chinom (i co za tym idzie podporządkowania się amerykańskiemu przywództwu).

„Dzisiejszy złożony, wielobiegunowy świat sprawia, że zadanie to staje się coraz większym wyzwaniem. Aby je zrealizować, Niemcy i ich partnerzy w UE, Stanach Zjednoczonych, G-7 i NATO muszą chronić nasze otwarte społeczeństwa, bronić naszych wartości demokratycznych oraz wzmacniać nasze sojusze i partnerstwa. Ale musimy też unikać pokusy ponownego dzielenia świata na bloki. Oznacza to dołożenie wszelkich starań, aby budować nowe partnerstwa, pragmatycznie i bez ideologicznych [ograniczeń]. W dzisiejszym ściśle

²⁴⁰ <https://www.foreignaffairs.com/germany/olaf-scholz-global-zeitenwende-how-avoid-new-cold-war>

²⁴¹ <https://www.foreignaffairs.com/germany/olaf-scholz-global-zeitenwende-how-avoid-new-cold-war>

powiązaniem dążenie do pokoju, dobrobytu i wolności człowieka wymaga innego sposobu myślenia i innych narzędzi. Rozwój tego sposobu myślenia i tych narzędzi jest ostatecznie tym, o co chodzi w *Zeitenwende*²⁴².

Programowy artykuł kanclerza Olafa Scholza wywołał szereg reakcji polskich politologów i analityków. Na łamach portalu *Defence24.pl* do artykułu odniosła się dr Monika Maria Brzezińska z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW):

„Obserwując polityczne działania kanclerza Scholza, można mieć czasem wrażenie braku spójności między tym, co on deklaruje, a tym, co rzeczywiście się dzieje w polityce, rozmijania się składanych przez niego obietnic z implementowanymi decyzjami politycznymi. To u kanclerza Scholza, zwłaszcza w kontekście wojny w Ukrainie, jest bardzo wyraźne. Ten tekst utwierdza mnie tylko w tym przekonaniu, bowiem znaleźć w nim możemy mnóstwo odwołań do niemieckiego - głównie militarnego - zaangażowania Niemiec w pomoc Ukrainie, ale przecież rzeczywistość i dane statystyczne, fakty, pokazują coś zupełnie odwrotnego²⁴³.

4.5 Koncepcje i realia – ocena modernizacji niemieckich sił zbrojnych

Jak donoszą niemieckie media, zapewnienia kanclerza o szybkiej modernizacji Bundeswehry mijają się z realiami. „Niemcy prawdopodobnie nie osiągną jeszcze przez kilka lat założonego poziomu wydatków na obronność w wysokości 2 proc. PKB, mimo że kanclerz Scholz jeszcze niedawno potwierdził takie zobowiązanie²⁴⁴.

Okazuje się, że szumnie zapowiadany program dofinansowania Bundeswehry nie jest praktycznie realizowany, na co wskazują niemieckie media oraz portal *Defence24.pl*:

„Warto zauważyć, że o ile dodatkowe finansowanie w kwocie 100 mld euro zostało formalnie ujęte w przepisach, to jak na razie niemal nie jest wydawane. Fundusz ten przeznaczony jest przede wszystkim na duże projekty zbrojeniowe, takie jak choćby myśliwiec F-35, nowe systemy obrony powietrznej, nowe okręty. Okazuje się jednak, że kwota 100 mld euro nie jest

²⁴² <https://www.foreignaffairs.com/germany/olaf-scholz-global-zeitenwende-how-avoid-new-cold-war>

²⁴³ <https://defence24.pl/geopolityka/niemcy-gwarantem-bezpieczenstwa-czy-nastapi-zapowiadany-zwrot-komentarz>

²⁴⁴ <https://defence24.pl/polityka-obronna/niemcy-brak-postepow-ws-finansowania-bundeswehry>

wystarczająca na zaspokojenie sygnalizowanych potrzeb m.in. z uwagi na inflację. Sam fundusz krytykowany jest też za niewystarczające uwzględnienie potrzeb wojsk lądowych Niemiec, a to one były wcześniej przedmiotem największych cięć”²⁴⁵.

Niedawno ujawniony przez „Süddeutsche Zeitung” wewnętrzny raport Federalnego Ministerstwa Obrony potwierdza brak gotowości operacyjnej.²⁴⁶ Z dokumentu o gotowości operacyjnej Bundeswehry wynika, że Niemcy mają duże trudności z pełnym wypełnianiem swoich zobowiązań międzynarodowych. Brakuje okrętów, systemów artyleryjskich i przeciwlotniczych oraz nowoczesnej techniki radiowej – informuje niemiecki dziennik. Ofiarą tych braków pada niemiecki kontyngent na Litwie, któremu brakuje artylerii.

Niedawno kolejny skandal dotyczący gotowości operacyjnej Bundeswehry wstrząsnął niemiecką opinią publiczną. Niemieckie media („Spiegel” i „Die Welt”) dotarły do pisma generała dywizji Ruprechta von Butler, dowódcy 10. Dywizji Pancерnej, który skarży się na wysoką awaryjność wozów bojowych Puma²⁴⁷. Puma to najdroższy na świecie wóz bojowy piechoty (koszt pojedynczego pojazdu to 17 milionów euro) i, jak przypomina „Die Welt”, „flagowy projekt Bundeswehry”. Na początku grudnia podczas ćwiczeń na poligonie w Munster awarii miało ulec 18 Pum – problemy dotyczyły głównie elektroniki²⁴⁸. Usunięcie usterek ma zająć nawet kilka miesięcy, co sprawia, że oferta oddelegowania do 2025 roku do dyspozycji NATO całej niemieckiej dywizji staje się iluzoryczna. Afera z Pumami jak w soczewce pokazuje stan niemieckiej armii. Ambicje i zapewnienia kanclerza Olafa Scholza nie wytrzymują kontaktu z rzeczywistością. Skala zaniedbań w ostatniej dekadzie była zbyt wielka, aby Niemcy mogły szybko uzupełnić braki i przezwyciężyć wrażenie systemowej niemocy, jakie towarzyszy kolejnym potknięciom minister obrony, Christine Lambrecht (SPD). W tej sytuacji ambicje kanclerza Olafa Scholza dotyczące zapewnienia Europie bezpieczeństwa, wydają się zupełnie nierealne. Odbudowa realnej gotowości operacyjnej niemieckiej armii zajmie długie lata. Osobną kwestią pozostaje nastawienie niemieckiego społeczeństwa, które w dużej mierze jest pacyfistyczne. Jak pamiętamy z głośnego sondażu z 2015 roku, w wypadku rosyjskiej agresji zaledwie 38% Niemców poparłoby udział Bundeswehry w obronie wschodnich krajów NATO²⁴⁹. Zaledwie 55% respondentów miało wtedy pozytywny stosunek

²⁴⁵ <https://defence24.pl/polityka-obronna/niemcy-modernizacyjna-rewolucja-bundeswehry-stoi-w-miejscu>

²⁴⁶ <https://www.sueddeutsche.de/politik/bundeswehr-einsatzbereitschaft-bericht-1.5714590>

²⁴⁷ <https://www.welt.de/politik/deutschland/plus242754455/Bundeswehr-Totalausfall-von-Schuetzenpanzer-Puma-Division-2025-wird-zur-Farce.html>

²⁴⁸ <https://defence24.pl/sily-zbrojne/18-transporterow-puma-zepsulo-sie-w-trakcie-manewrow>

²⁴⁹ <https://www.dw.com/de/studie-mehrheit-der-deutschen-w%C3%BCrde-nato-partner-nicht-verteidigen/a-18507089>

do NATO. W 2017 r. zaledwie 29% mieszkańców terenów dawnej NRD i 43% dawnej RFN popierało Artykuł 5 Traktatu Północnoatlantyckiego²⁵⁰. Z najnowszych sondaży wynika, że aż 68% Niemców odrzuca koncepcję wiodącej (wojskowej) roli Niemiec w Europie przedstawionej przez kanclerza Olafa Scholza²⁵¹. Brak społecznego poparcia oraz realnych możliwości sprawia, że projekt ten nie ma szans na realizację.

²⁵⁰ <https://www.welt.de/politik/ausland/article164891795/Deutsche-wuerden-oestliche-Nato-Partner-bei-Angriff-alleinlassen.html>

²⁵¹ <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/deutschland-aussenpolitik-103.html>